

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ
(у схемах)

Навчальний посібник

Рекомендовано вченою радою Сумського державного університету

Суми

Сумський державний університет

2019

УДК 342.9(477)(075.8)

Б91

Рецензенти:

А. М. Куліш – доктор юридичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету, заслужений юрист України;

С. О. Бондар – кандидат юридичних наук, суддя Сумського окружного адміністративного суду

*Рекомендовано до видання
вченою радою Сумського державного університету
як навчальний посібник
(протокол № 10 від 20 квітня 2017 року)*

Бурбика М. М.

Б91 Адміністративний процес України (у схемах) : навчальний посібник / М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 108 с.

ISBN 978-966-657-758-3

Навчальний посібник містить основні положення з курсу адміністративного процесу України.

Особливу увагу акцентовано на ключових поняттях кожної з наведених тем курсу. Автори виокремили доступні для розуміння формулювання визначень і понять.

Видання призначене для викладачів, студентів закладів вищої освіти III–IV рівнів акредитації, випускників, абітурієнтів.

УДК 342.9(477)(075.8)

© Бурбика М. М., Колеснікова М. В.,
Солонар А. В., 2019

ISBN 978-966-657-758-3

© Сумський державний університет, 2019

Зміст

С.

ПЕРЕДМОВА 4

Розділ 1. Поняття адміністративного процесуального права 6

1.1 Соціальне призначення адміністративного процесуального права 6

1.2 Предмет і метод адміністративного процесуального права України 8

1.3 Взаємодія адміністративного процесуального права
з іншими галузями права 10

1.4 Джерела адміністративного процесуального права 11

1.5 Система адміністративного процесуального права 12

1.6 Принципи адміністративного процесу 13

1.7 Поняття, ознаки й основні риси адміністративних
процесуальних норм, особливості їх структури 14

1.8 Поняття, основні риси та структура адміністративних
процесуальних правовідносин 15

Розділ 2. Суб'єкти й учасники адміністративного процесу 17

2.1 Поняття та класифікація суб'єктів адміністративного процесу 17

2.2 Особи, які розглядають і вирішують адміністративні справи 18

2.3 Особи, які обстоюють в адміністративному процесі
особисті права й законні інтереси 20

2.4 Особи, які представляють і захищають інтереси інших осіб 21

2.5 Особи, які сприяють адміністративним провадженням 22

Розділ 3. Сутність адміністративного процесу та його зміст 23

3.1 Поняття й особливості адміністративного процесу 23

3.2 Структура адміністративного процесу 24

3.3 Адміністративні провадження та їх види 25

3.4 Стадії адміністративних проваджень 28

3.5 Адміністративні процедури 29

3.6 Адміністративна юрисдикція 30

Розділ 4. Докази й доказування в адміністративному процесі 31

4.1 Поняття адміністративно-процесуального доказування 31

4.2 Джерела доказів у адміністративному процесі 32

4.3 Дослідження й оцінювання доказів у адміністративному процесі 33

4.4 Класифікація доказів. Заходи забезпечення доказів
та адміністративних проваджень 36

Розділ 5. Процесуальні строки 39

5.1 Поняття процесуальних строків та їх значення
в адміністративному процесі 39

5.2 Види процесуальних строків 40

Розділ 6. Провадження у сфері управління	42
6.1 Поняття, зміст і структура проваджень у сфері управління	42
6.2 Адміністративні провадження за ініціативою органу владних повноважень	46
6.3 Адміністративні провадження за заявою суб'єкта звернення	47
6.4 Адміністративні провадження за скаргою суб'єкта звернення	48
Розділ 7. Провадження за зверненням громадян	49
7.1 Види звернень громадян, їх характеристика та особливості проваджень	49
7.2 Вимоги до звернень громадян	52
7.3 Учасники адміністративних проваджень за зверненням громадян	54
7.4 Стадії та структура провадження за зверненням громадян	55
Розділ 8. Організація адміністративного судочинства в Україні	56
8.1 Поняття, завдання й мета адміністративного судочинства	56
8.2 Система адміністративних судів	59
8.3 Склад суду та відводи	60
8.4 Судові виклики й повідомлення	63
8.5 Судові витрати	64
Розділ 9. Провадження в адміністративних судах	65
9.1 Порушення адміністративної справи	65
9.2 Підготовче провадження	70
9.3 Судовий розгляд адміністративної справи	72
9.4 Судові рішення в адміністративному процесі	73
9.5 Апеляційне провадження	76
9.6 Касаційне провадження	82
9.7 Перегляд судових рішень Верховним Судом України	86
9.8 Провадження за нововиявленими обставинами	88
Розділ 10. Провадження в справах про адміністративні правопорушення	90
10.1 Завдання й принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення	90
10.2 Відкриття справи про адміністративне правопорушення	92
10.3 Розгляд справи про адміністративне правопорушення	94
10.4 Винесення постанови в справі про адміністративне правопорушення	96
10.5 Виконання постанови в справі про адміністративне правопорушення	97
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	100

ПЕРЕДМОВА

На сьогодні обраний шлях розвитку українського суспільства потребує вдосконалення механізмів управління й демократичних інститутів. Євроінтеграційні процеси, що відбуваються в усіх сферах управлінської діяльності, не оминули й галузь адміністративного судочинства.

Навчальний посібник «Адміністративний процес України» дає можливість поглибити знання із судового захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб представникам органів державної влади, ознайомитися з нормативно-правовою базою у сфері адміністративного судочинства, набути практичних навичок застосування одержаних теоретичних знань, зокрема щодо поняття, принципів, методів адміністративного процесу України, його суб'єктів та учасників, сутності й змісту, видів та особливостей проваджень в адміністративному судочинстві.

Навчальна дисципліна «Адміністративний процес України» в системі вищої освіти належить до нормативного блоку дисциплін циклу професійної й практичної підготовки студентів напрямку підготовки 081 «Право». Навчальний посібник «Адміністративний процес України» відповідає програмі ЗВО III–IV рівнів акредитації. Чітке графічне виділення текстових блоків сприяє концентрації уваги студентів на ключових поняттях.

Цей навчальний посібник рекомендований студентам юридичних ЗВО. Він також корисний фахівцям і науковцям, які вивчають проблеми адміністративного процесуального права, адміністративних процесуальних відносин та інститутів. Проте ним можуть користуватися й учні шкіл, ліцеїв, гімназій, а також абітурієнти, які готуються до вступу в юридичні ЗВО. Він стане в нагоді й широкому колу читачів, які цікавляться положеннями адміністративного процесуального права та прагнуть пізнати особливості захисту прав і свобод фізичних та юридичних осіб у порядку адміністративного судочинства.

Розділ 1

Поняття адміністративного процесуального права

1.1 Соціальне призначення адміністративного процесуального права

Норми адміністративного процесуального права регулюють суспільні відносини:

1) щодо встановлювання юридичних фактів, що мають значення у вирішенні питання про право;

2) що виникають у разі поновлення порушеного права;

3) пов'язані з реалізацією суб'єктивних прав та обов'язків фізичними чи юридичними особами;

4) щодо придбання передбаченого законодавством суб'єктивного права;

5) щодо оскарження дій чи бездіяльності органів владних повноважень;

6) пов'язані із застосуванням заходів адміністративного примусу.

Соціальне призначення адміністративного процесуального права розкриває конструкція правових норм, спрямованих на забезпечення реальних можливостей реалізації та захисту в адміністративному (інстанційному), а за необхідності й судовому порядку, прав і законних інтересів приватної (фізичної чи юридичної) особи.

Адміністративне процесуальне право відіграє значну роль у реалізації економічних, соціальних, політичних прав та інтересів людини. Це зумовлюють такі факти:

адміністративні процесуальні норми опосередковують функціонування публічної влади в державі, тому що предмет процесуальних галузей права є похідним від предмета правового регулювання матеріальних галузей права;

адміністративні справи становлять значну частину суспільних відносин у сфері державного управління. Вони охоплюють велике коло публічно-правових відносин різних галузей права (конституційного, адміністративного, трудового, земельного, митного, податкового, господарського, житлового, соціального забезпечення, цивільного тощо) щодо розгляду й вирішення конкретної адміністративної справи.

розгляд і вирішення адміністративних справ завжди має відбиток практики управління. Так, реєстрація певного виду підприємницької діяльності тісно пов'язана з управлінням. Орган державної реєстрації здійсненням процесуальних дій реалізовує (застосовує) норму матеріального права. Водночас ця діяльність передбачена й урегульована певними нормативними актами, належить до кола завдань і функцій реєстраційного органу та є функціональним обов'язком відповідної службової чи посадової особи органу влади;

1.2 Предмет і метод адміністративного процесуального права України

Адміністративне процесуальне право України як системне об'єднання юридичних норм і правових інститутів є складним реальним юридичним утворенням, основні завдання якого такі:

1) створення умов для реалізації суб'єктивних прав, свобод та інтересів фізичними чи юридичними особами, а також виконання ними суб'єктивних юридичних обов'язків;

2) забезпечення захисту в процесуальній формі прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб:

а) управлінською (адміністративною) діяльністю через виконання завдань та функцій органами владних повноважень, їх посадовими особами;

б) поновленням порушеного права органами владних повноважень, їх посадовими особами в судовому порядку за позовом;

3) розгляд і вирішення правових спорів чи спорів про право:

а) розглядом та вирішенням індивідуальних адміністративних справ органами владних повноважень, їх посадовими особами в порядку підлеглості, підвідомчості й компетентності, тобто в адміністративному порядку;

б) розглядом і вирішенням індивідуальних адміністративних справ адміністративними судами в порядку судового позову щодо захисту прав та інтересів фізичних чи юридичних осіб у сфері державного управління (публічних відносин).

Предметом адміністративного процесуального права є система суспільних правовідносин, що виникають між органом владних повноважень, їх посадовими особами, судом, з одного боку, та фізичними чи юридичними особами – з іншого, щодо визнання, реалізації й захисту прав і законних інтересів особи та держави у сфері публічних відносин, розгляду й вирішення адміністративних справ у порядку, визначеному адміністративним процесуальним законодавством.

Під *методом адміністративного процесуального права* потрібно розуміти *систему закріплених юридичними нормами прийомів і засобів впливу на предмет суспільних відносин у процесуальній формі, за допомогою яких створюють порядок та умови для реалізації й захисту прав і законних інтересів фізичних чи юридичних осіб, держави та розгляду й вирішення індивідуальних адміністративних справ.*

1.3 Взаємодія адміністративного процесуального права з іншими галузями права

Адміністративне процесуальне право взаємодіє з:

конституційним правом

(ст. 3, 29, 38, 39, 40 Конституції України);

цивільним правом

(ст. 49, 167, 1 173–1 177, 1 299 Цивільного кодексу України);

сімейним правом

(соціальна й економічна підтримка та розвиток сім'ї; державна допомога сім'ям із дітьми; реєстрація актів цивільного стану; усиновлення; підтримка прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу; нагляд за додержанням прав дітей та ін.);

господарським правом

(ст. 14, 23, 26, 27, 30–32, 58 Господарського кодексу України);

кримінальним правом

(ст. 253 КУпАП встановлено, якщо під час розгляду справи орган (посадова особа) дійде висновку, що в порушенні є ознаки злочину, він передає матеріали прокуророві, органу досудового слідства або дізнання).

1.4 Джерела адміністративного процесуального права

Джерела (форми) права:

Конституція України;

Міжнародні договори (угоди);

Кодекси України (про адміністративні правопорушення, адміністративного судочинства України, Митний кодекс України);

Закони України;

Укази Президента України;

Норми адміністративного процесуального права містять постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти (інструкції, правила, методики) центральних органів виконавчої влади, а також Цивільний процесуальний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України, Кримінально-процесуальний кодекс України, що взаємодіють із нормами адміністративно-процесуального права;

Постанови пленумів Верховного Суду й Вищого адміністративного суду України.

1.5 Система адміністративного процесуального права

1.6 Принципи адміністративного процесу

Принципи адміністративного процесу

⇒ **Функціональні** (визначають спрямованість адміністративного процесу, форму й зміст його інститутів):

- законності;
- гласності;
- об'єктивної істини;
- перегляду рішень органу, уповноваженого розглядати адміністративні справи;
- обов'язковість виконання ухваленого рішення та ін.

⇒ **Організаційні** (визначають процесуальну діяльність органів (посадових осіб), судів, уповноважених розглядати індивідуальні адміністративні справи):

- юрисдикційної підвідомчості адміністративних справ;
- рівності учасників адміністративного процесу перед законом;
- провадження процесу державною мовою;
- публічності (офіційності);
- швидкості й економічності процесу та ін.

1.7 Поняття, ознаки й основні риси адміністративних процесуальних норм, особливості їх структури

Адміністративні процесуальні норми – це встановлені державою й забезпечені її примусом (організаційними заходами) формально окремо визначені, загальнообов'язкові правила поведінки, що регулюють суспільні відносини щодо визнання, реалізації та захисту прав і законних інтересів фізичних чи юридичних осіб, а також інтересів держави в публічній сфері, розгляду й вирішення адміністративних справ.

Класифікація норм адміністративного процесуального права

1.8 Поняття, основні риси та структура адміністративних процесуальних правовідносин

Адміністративні процесуальні відносини – це врегульовані нормами права суспільні відносини, що виникають під час розгляду й вирішення індивідуальних адміністративних справ у публічній сфері.

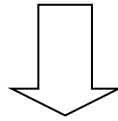
*Адміністративні процесуальні відносини мають свої **особливості**, характерні ознаки, серед яких можна виділити такі:*

адміністративні процесуальні відносини виникають, змінюються й припиняються лише у сфері публічного управління;

адміністративні процесуальні відносини зазвичай виникають із наявності адміністративної справи щодо розгляду й вирішення спорів про право та вживання примусових заходів;

однією зі сторін адміністративних процесуальних правовідносин завжди є орган владних повноважень або його посадова (службова) особа, наділена державно-владними повноваженнями у сфері публічних відносин, зокрема й із питань розгляду та вирішення адміністративних справ.

Виникнення, розвиток і припинення адміністративних процесуальних відносин залежить від певних умов, що становлять структуру адміністративних процесуальних відносин:

- а) юридичної основи;
- б) суб'єктів процесу та їх адміністративно-процесуальної правосуб'єктності;
- в) об'єктів правовідносин;
- г) змісту правовідносин;
- д) юридичних фактів.

Види адміністративних процесуальних відносин:

за змістом:

процедурні;

судочинні;

деліктні;

за характером і метою:

конфліктні;

неконфліктні;

за рівнем зв'язків між сторонами:

горизонтальні;

вертикальні.

Розділ 2

Суб'єкти й учасники адміністративного процесу

2.1 Поняття та класифікація суб'єктів адміністративного процесу

2.2 Особи, які розглядають і вирішують адміністративні справи

Особи, які розглядають і вирішують адміністративні справи

адміністративні суди й суди загальної юрисдикції;

уповноважені органи (посадові особи) виконавчої влади;

уповноважені органи (посадові особи) місцевого самоврядування;

непублічні суб'єкти права: органи (посадові особи) громадських організацій, підприємств, установ різних форм власності у ситуаціях, передбачених законами.

Адміністративні суди відповідно до ст. 17 КАС України розглядають і вирішують:

1) спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативних або правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності, зокрема й справи щодо оскарження постанов про притягнення до адміністративної відповідальності;

2) справи з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби;

3) спори між суб'єктами владних повноважень із приводу реалізації їх компетенції у сфері управління, зокрема делегованих повноважень, а також спори з приводу укладання й виконання адміністративних договорів;

4) спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у ситуаціях, установлених законом;

5) спори щодо правовідносин, пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму.

Суди загальної юрисдикції (районні, районні в місті, міські чи міськрайонні (судді) розглядають і вирішують:

справи про адміністративні правопорушення (ст. 221 КУпАП);

питання щодо покладання обов'язку відшкодування заподіяної шкоди (ст. 40 КУпАП) адміністративним правопорушенням.

Уповноважені органи (посадові особи) виконавчої влади розглядають і вирішують справи щодо:

1) визнання, реалізації й захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних чи юридичних осіб, зокрема й надання адміністративних послуг;

2) здійснення контрольних повноважень із реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних чи юридичних осіб;

3) розгляду справ про адміністративні правопорушення й притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності відповідно до статей 222–244-15 КУпАП;

4) щодо розгляду заяв і скарг відповідно до закону України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р.

2.3 Особи, які обстоюють в адміністративному процесі особисті права й законні інтереси

*Особи, які відстоюють
в адміністративному процесі
особисті права та законні інтереси:*

в провадженнях у сфері управління:

- суб'єкт звернення;
- заінтересована особа;

в провадженнях з адміністративного судочинства:

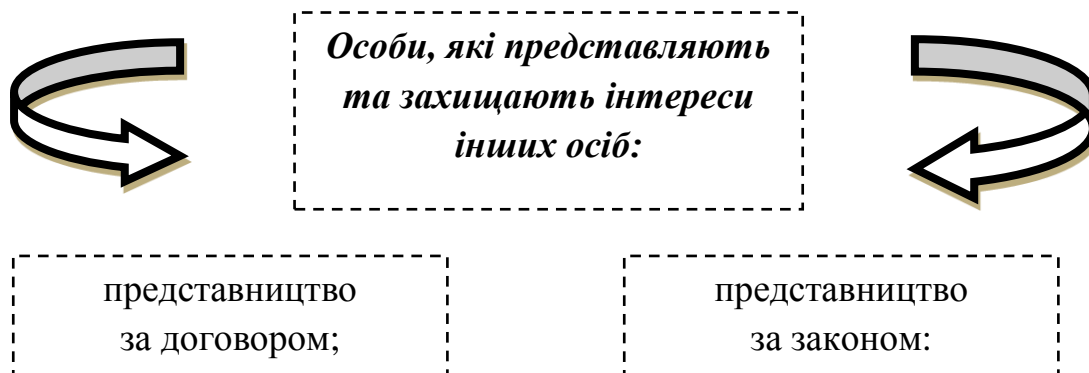
- позивач;
- відповідач;
- треті особи;

в адміністративно-деліктних провадженнях:

- особа, яку притягують до адміністративної відповідальності;
- потерпілий.

2.4 Особи, які представляють і захищають інтереси інших осіб

представництво щодо захисту прав, свобод і законних інтересів малолітніх та неповнолітніх осіб;

представництво щодо захисту прав, свобод та законних інтересів неповнолітніх осіб, які досягли віку, з якого настає адміністративна процесуальна дієздатність непрацездатних фізичних осіб і фізичних осіб, цивільна дієздатність яких обмежена;

представництво з ініціативи суду або вповноваженого суб'єкта;

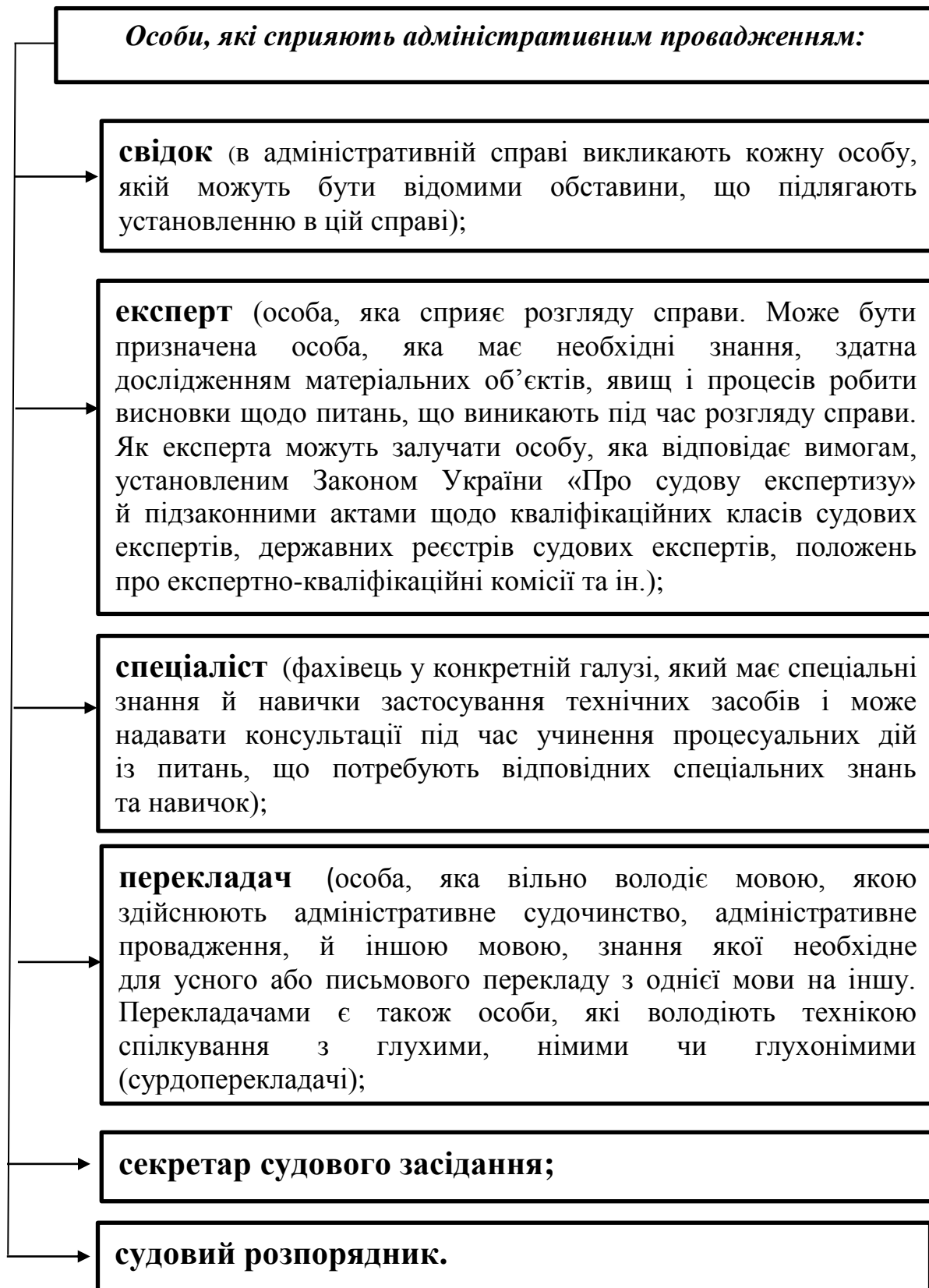

представництво щодо захисту прав і законних інтересів органу, підприємства, установи, організації здійснюють їх керівники чи інші особи;

представництво щодо захисту прав, свобод і законних інтересів, що здійснюють органи, громадські організації, адвокати тощо.

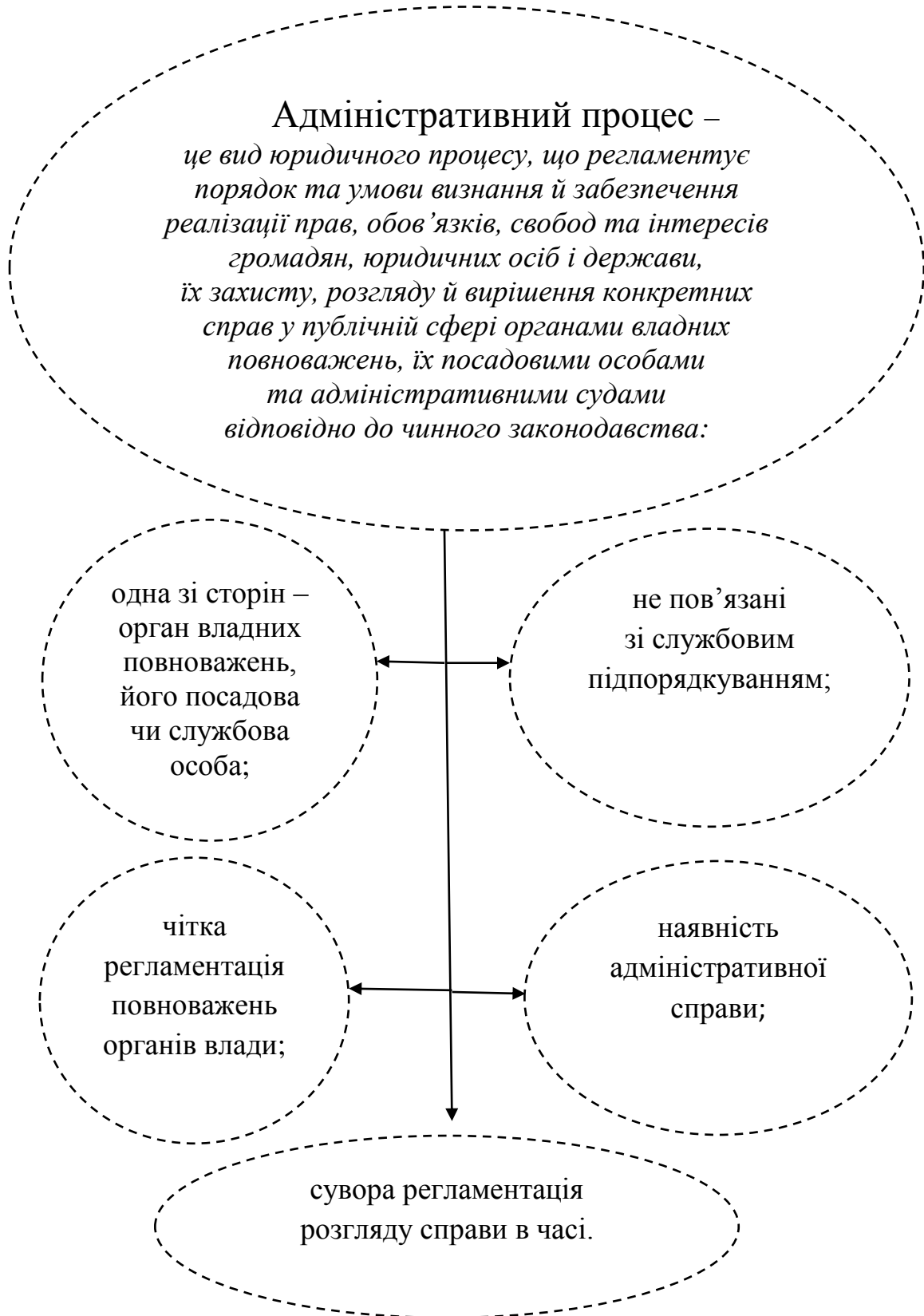
2.5 Особи, які сприяють адміністративним провадженням

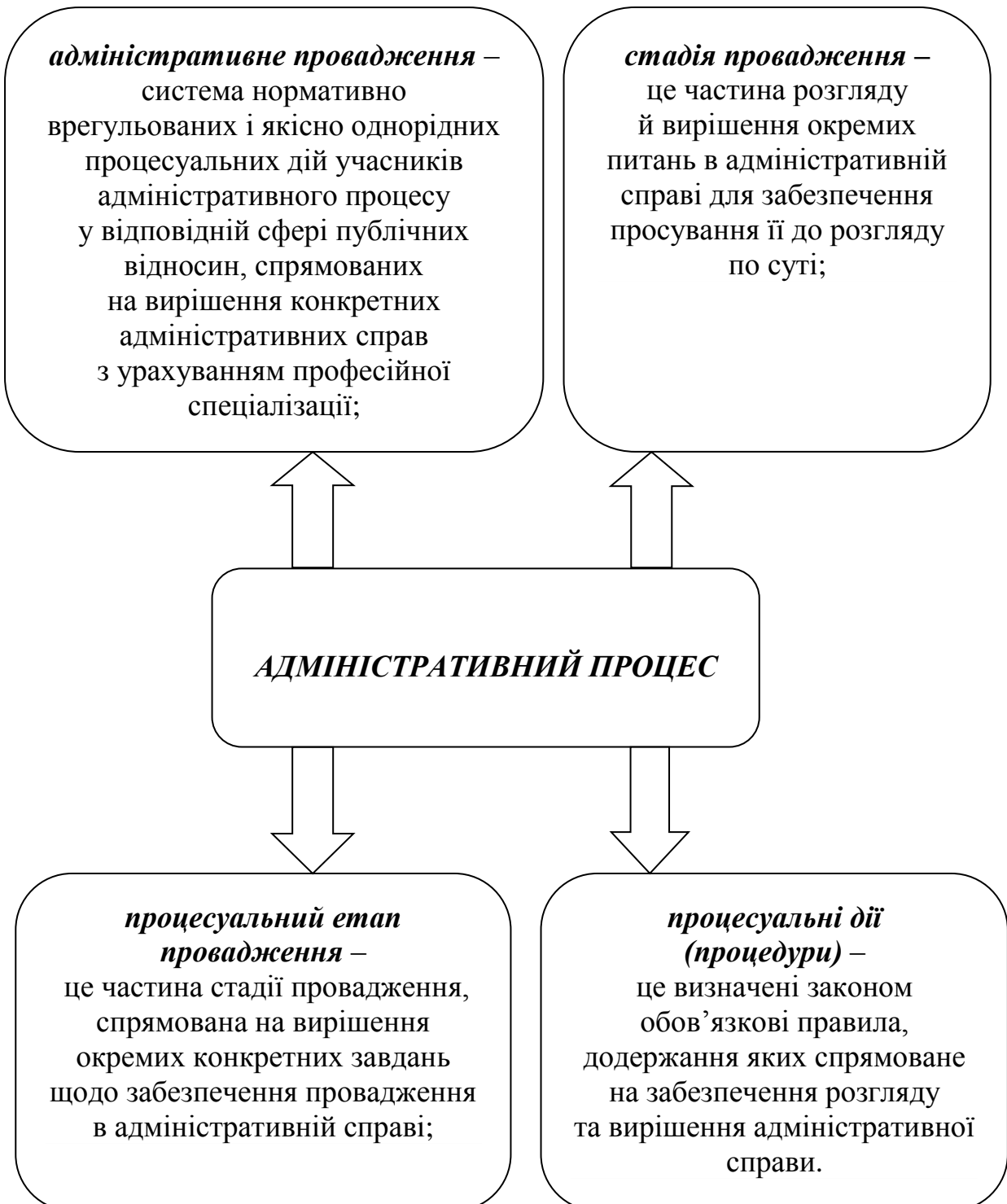
Розділ 3

Сутність адміністративного процесу та його зміст

3.1 Поняття й особливості адміністративного процесу

3.2 Структура адміністративного процесу

3.3 Адміністративні провадження та їх види

Адміністративне провадження – нормативно врегульований порядок здійснення процесуальних дій із вирішення індивідуальних адміністративних справ, об'єднаних спільністю предмета як адміністративна процесуальна діяльність (сукупність процесуальних дій) компетентного суб'єкта, що здійснюють у межах конкретної адміністративної справи для її вирішення.

Загальні ознаки:

- нормативне врегулювання процесуальних дій;
- наявність конкретної індивідуальної справи;
- спільність предмета правового регулювання в кожному конкретному провадженні;
- наявність не пов'язаного зі службовим підпорядкуванням уповноваженого суб'єкта вирішення справи;
- об'єктивізація дій у межах конкретної індивідуальної справи;
- ухвалення відповідного рішення (акта) й звернення його до виконання.

Групи проваджень

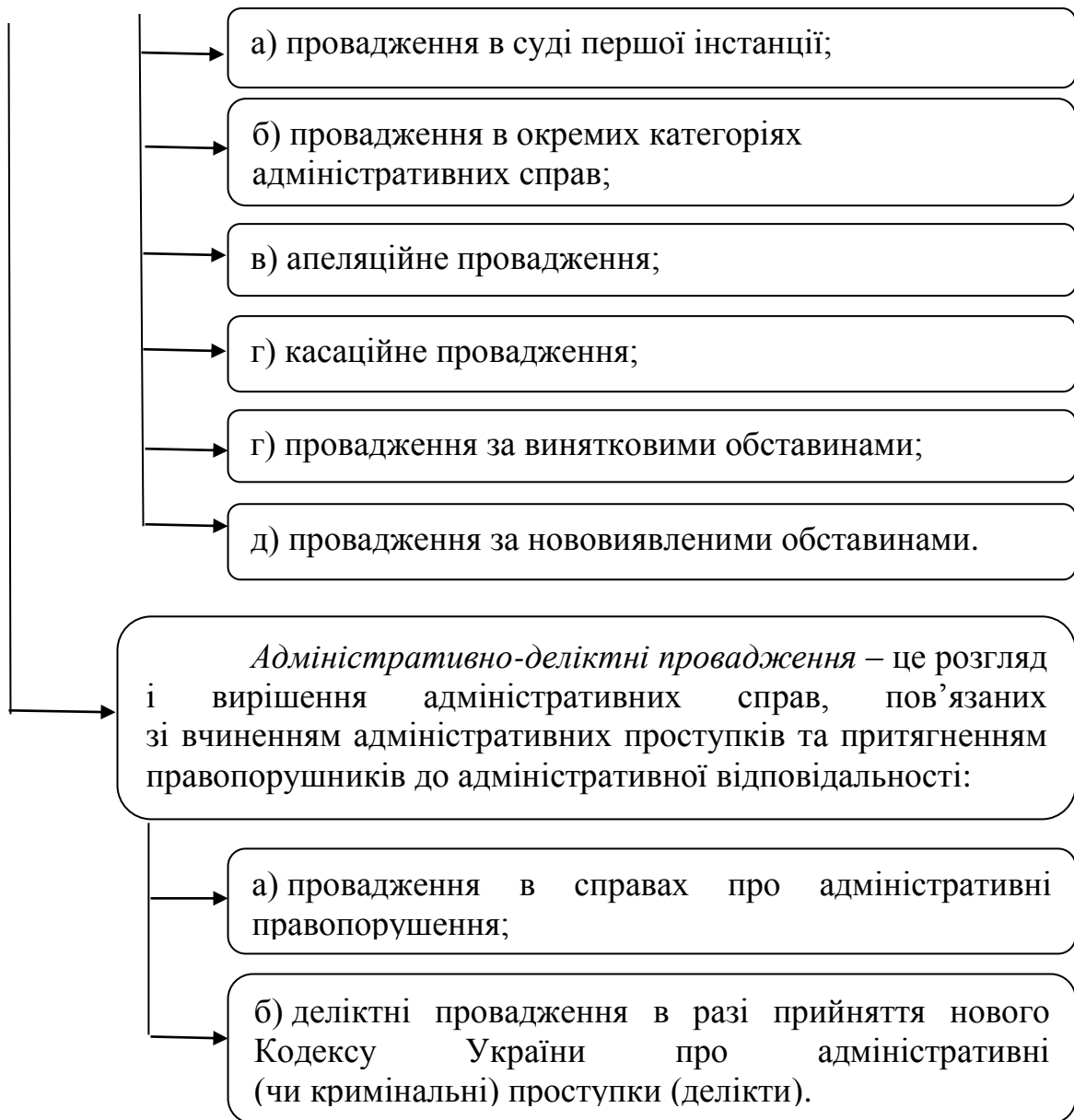
Провадження у сфері управління створюють під час вирішення конкретної індивідуальної справи органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, їх посадові чи службові особи або інший суб'єкт, уповноважений на основі законодавства розглядати й вирішувати адміністративні справи в інстанційному (адміністративному, позасудовому) порядку, крім притягнення до адміністративної відповідальності:

а) провадження за заявою суб'єкта звернення з приводу реалізації суб'єктивних прав та обов'язків фізичними чи юридичними особами;

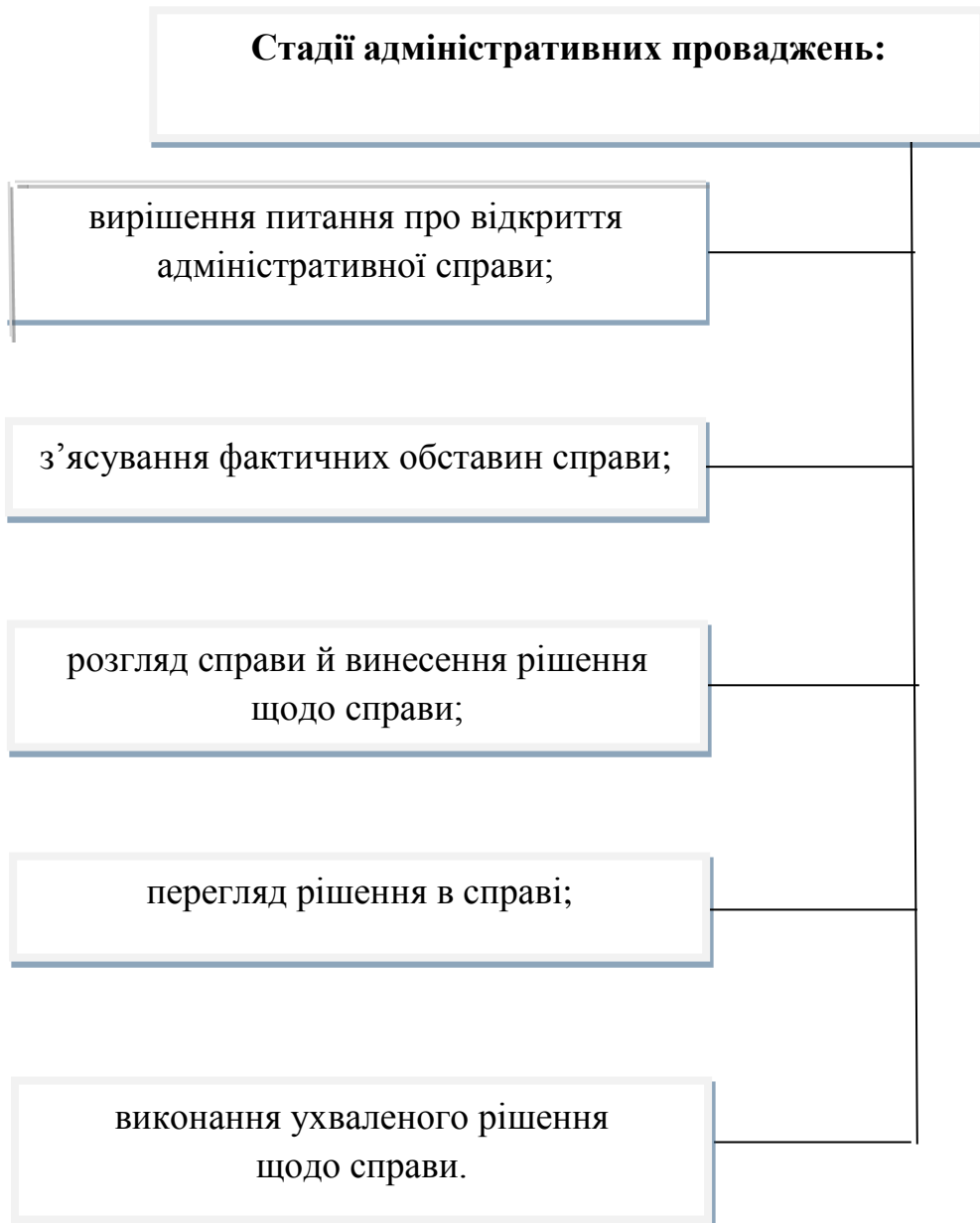
б) провадження з ініціативи органу владних повноважень у зв'язку з реалізацією контрольно-наглядових функцій і застосування заходів адміністративного примусу, крім накладання адміністративних стягнень;

в) провадження за скаргою суб'єкта звернення з приводу розгляду скарг фізичних чи юридичних осіб на рішення, дії чи бездіяльність органів владних повноважень, їх посадових (службових) осіб у позасудовому (адміністративному, інстанційному) порядку

Провадження з адміністративного судочинства – це розгляд і вирішення адміністративним судом публічно-правового спору, у якому хоча б однією зі сторін є орган виконавчої влади, місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа або інший суб'єкт, який виконує функції на основі законодавства у сфері державного управління, зокрема й делеговані повноваження:

3.4 Стадії адміністративних проваджень

3.5 Адміністративні процедури

перша група процедур передбачає наявність спору між сторонами й спрямована на вирішення такого спору в суді. Їй властива змагальність сторін у процесі. До цієї групи належать процедури, врегульовані законодавством з адміністративного судочинства, їх зазвичай здійснюють з ініціативи фізичних чи юридичних осіб;

друга група процедур передбачає наявність порушених прав, а також необхідність задоволення законних прав та інтересів громадян чи юридичних осіб та інтересів держави й спрямована на розгляд і вирішення конкретних адміністративних індивідуальних справ. Їй властиве імперативне регулювання відносин. Процедури цієї групи здійснюють з ініціативи як органів владних повноважень, їх посадових і службових осіб, так і приватних (фізичних чи юридичних) осіб;

третья група процедур передбачає необхідність внутрішньої самоорганізації органів владних повноважень й спрямована на забезпечення реалізації форм і методів державного управління. Їй властиве застосування методів як субординації, так і координації поведінки суб'єктів відносин. Здебільшого процедури третьої групи здійснюють з ініціативи органів владних повноважень, їх посадових і службових осіб. Ця група процедур належить до адміністративного процесу лише умовно.

3.6 Адміністративна юрисдикція

Адміністративна юрисдикція – це встановлена чинним законодавством компетентність (сукупність повноважень) органів публічної адміністрації (посадових осіб) здійснювати свої функції у сфері публічного управління й розглядати будь-які адміністративні справи у відповідній, визначеній адміністративними актами адміністративно-процесуальній формі, ухвалювати щодо них рішення із застосуванням за необхідності заходів адміністративного примусу.

Адміністративній юрисдикції властиві такі риси:

здатність органів публічної влади, їх посадових осіб відповідно до чинного законодавства здійснювати свої функції у сфері публічного управління, вирішувати правові спори, застосовувати заходи примусу, відновлювати порушене право й розглядати індивідуальні адміністративні справи та ухвалювати рішення щодо них;

наявність правового спору, спору про право, порушення встановлених правових норм, індивідуальних адміністративних справ, оспорюваних інтересів у адміністративному порядку без звернення до суду;

належне, повне й усебічне процесуальне врегулювання діяльності органів публічної влади, сторін та інших учасників процесу, створювання умов для змагальності у вирішенні справи та встановлення особливих процесуальних форм, обов'язкових для юрисдикції;

обов'язковість ухвалення рішення чи іншого юридичного акта про застосування норм права щодо конкретної ситуації, що означає вирішення спору про право, правового спору чи індивідуальної адміністративної справи по суті.

Розділ 4

Докази й доказування в адміністративному процесі

4.1 Поняття адміністративно-процесуального доказування

Докази (*не факт та обставини*) – фактичні дані, на підставі яких суд, орган (посадова особа) чи уповноважений суб'єкт установлюють наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги й заперечення осіб, які беруть участь у справі.

Фактичні дані – це інформація, дані про акти, дії чи бездіяльність, за допомогою яких можна встановити обставини, що мають значення для правильного вирішення адміністративної справи.

Інформацію можуть розглядати як доказ за наявності двох умов:

а) якщо вона містить дані про наявність або відсутність адміністративного правопорушення, винуватість особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення;

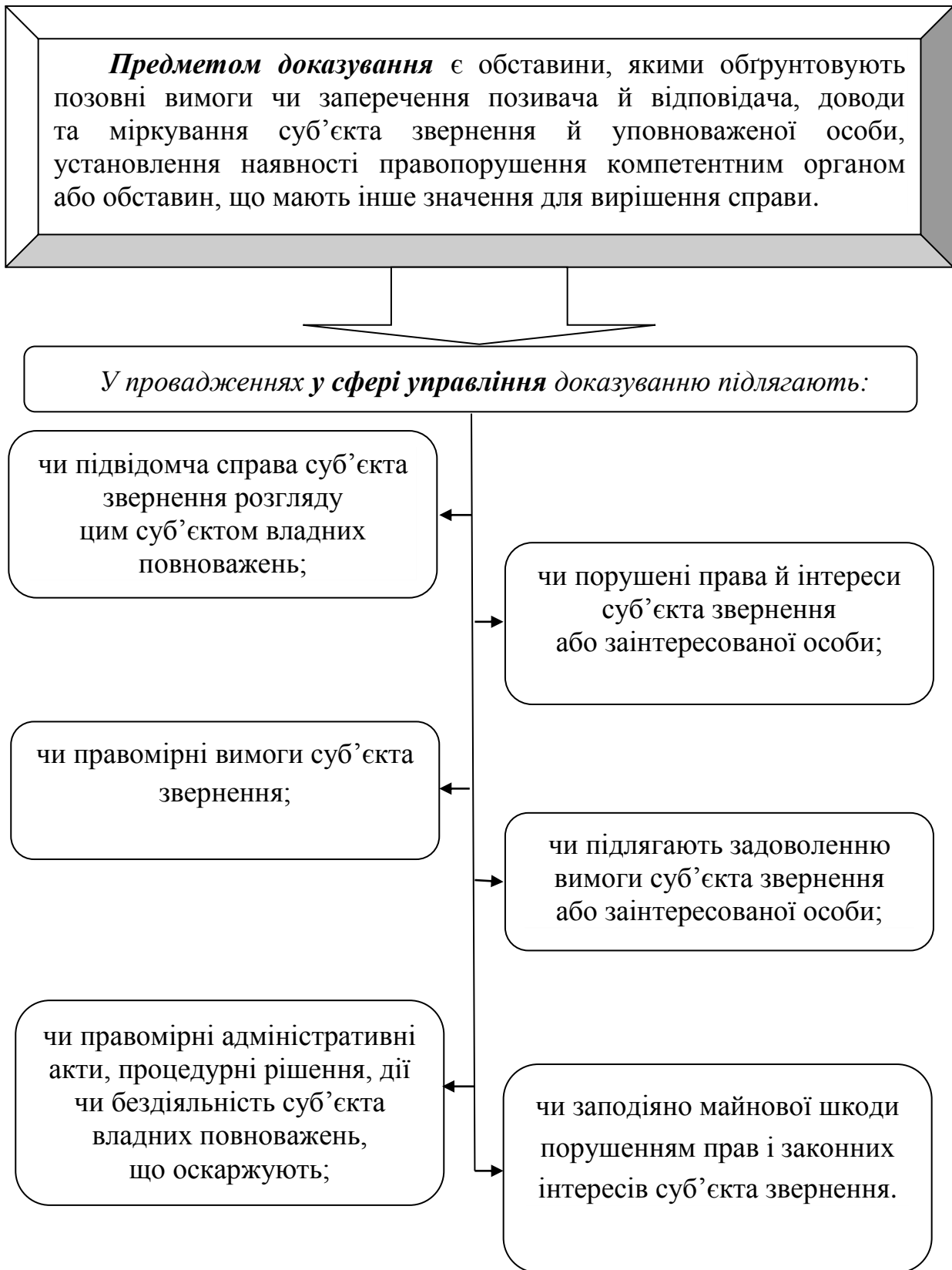
б) якщо вона одержана в порядку й із джерел, передбачених законом.

Доказуванням в адміністративному процесі є виявлення, збирання, закріплення, перевіряння й оцінювання інформації про фактичні дані, на підставі яких суд, орган владних повноважень, уповноважена посадова особа встановлюють наявність або відсутність обставин, що мають значення для всебічного, повного й об'єктивного розгляду та вирішення адміністративної справи.

4.2 Джерела доказів у адміністративному процесі

4.3 Дослідження та оцінювання доказів у адміністративному процесі

У провадженнях з адміністративного судочинства доказуванню підлягають такі загальні факти:

факти протиправних рішень, дій чи бездіяльності органу владних повноважень, що порушують права, свободи чи інтереси фізичних і юридичних осіб;

факти наявності чи відсутності адміністративно-правового спору або спору про право;

факти наявності інтересів третіх осіб;

факти неможливості позивача відмовитися від адміністративного позову повністю або частково, а відповідача – визнати адміністративний позов повністю або частково;

факти необхідності забезпечення доказів;

факти щодо невідкладного розгляду й вирішення справи;

факти про відмову відкрити провадження в адміністративній справі;

факти залишення позовної заяви без розгляду;

факти призупинення й поновлення провадження в справі;

факти закриття провадження в справі;

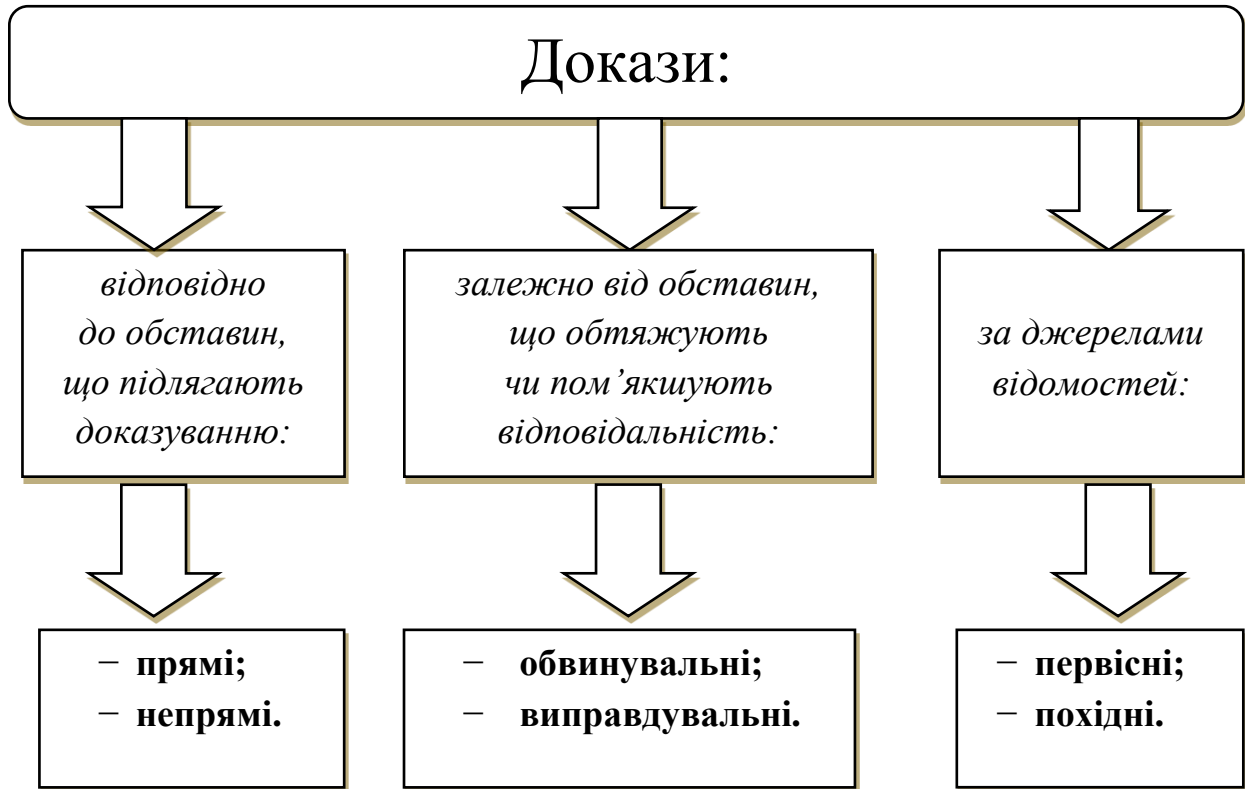
чи підлягає позов задоволенню;

чи заподіяно рішенням, дією чи бездіяльністю органу владних повноважень майнової чи моральної шкоди;

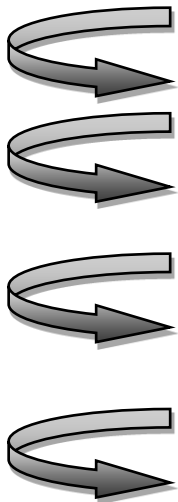
чи є підстави допустити негайне виконання постанови.

4.4 Класифікація доказів. Заходи забезпечення доказів та адміністративних проваджень

Заява про забезпечення доказів:

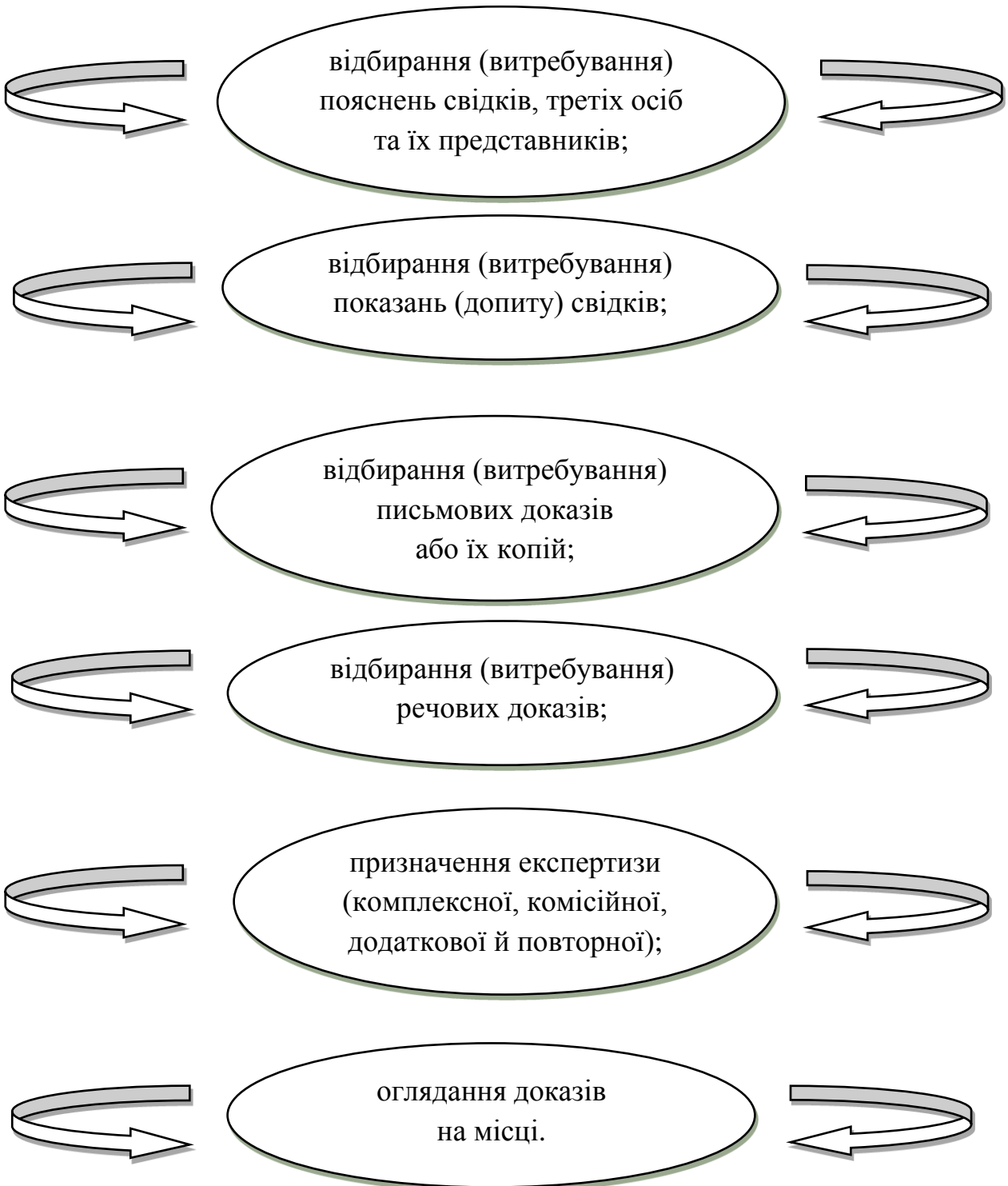
вказівка на докази, що необхідно забезпечити;

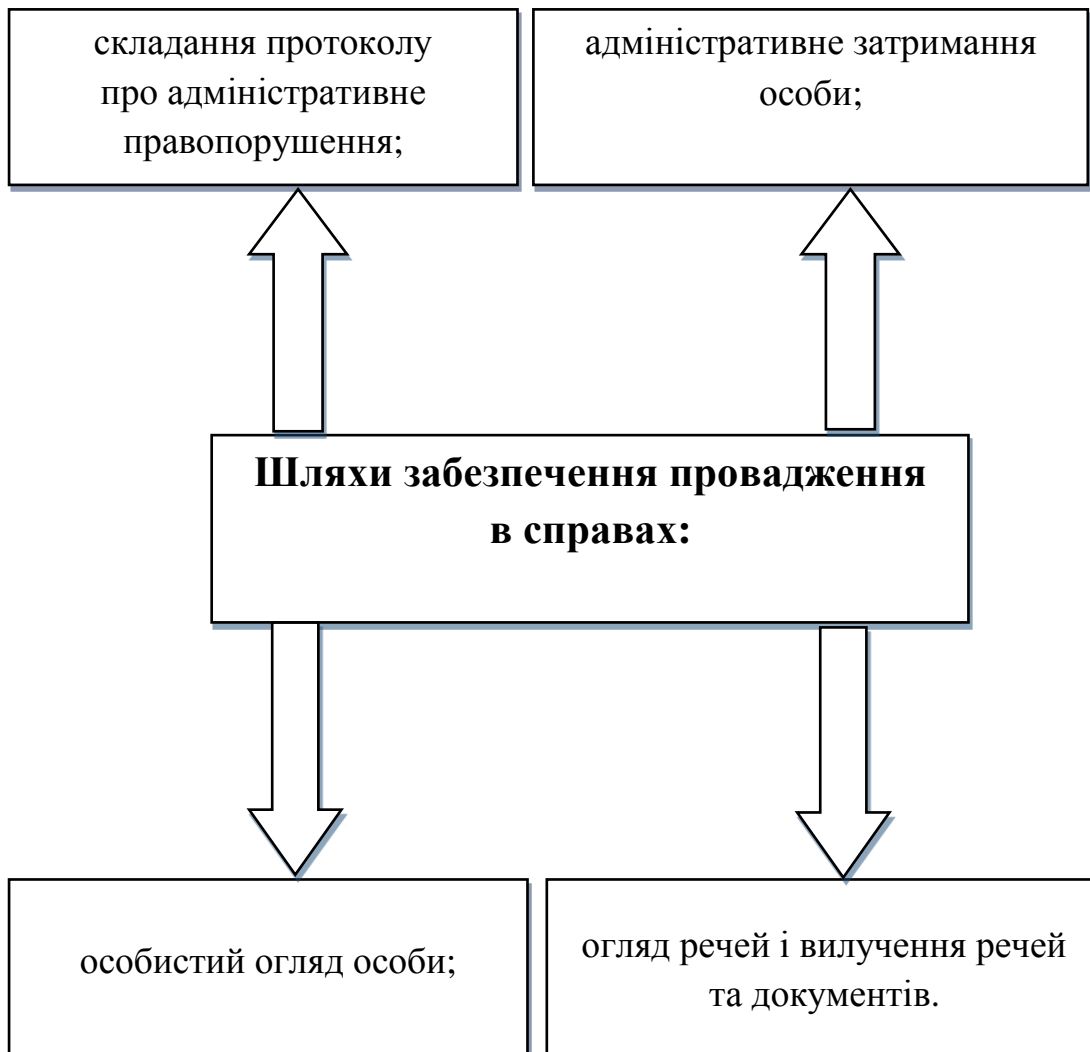
обставини, що можна підтвердити цими доказами;

обставини, що свідчать про те, що надання потрібних доказів може стати неможливим або ускладненим;

вказівка на справу, для якої потрібні ці докази, а також для чого необхідно їх забезпечити.

Забезпечення доказів:

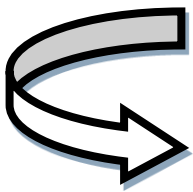

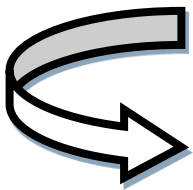
Розділ 5 Процесуальні строки

5.1 Поняття процесуальних строків та їх значення в адміністративному процесі

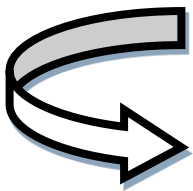
Процесуальні строки:

тривалість яких у встановлених законом рамках
самостійно визначає орган (посадова особа)
без будь-яких погоджень і повідомлень;

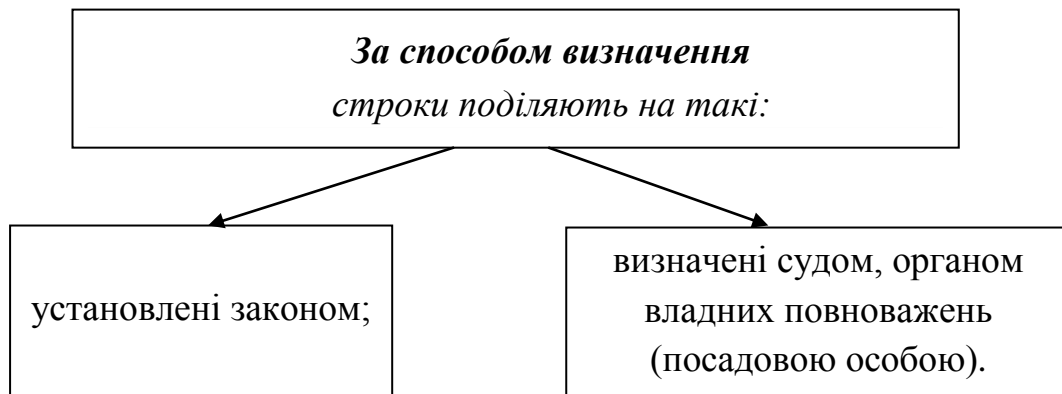
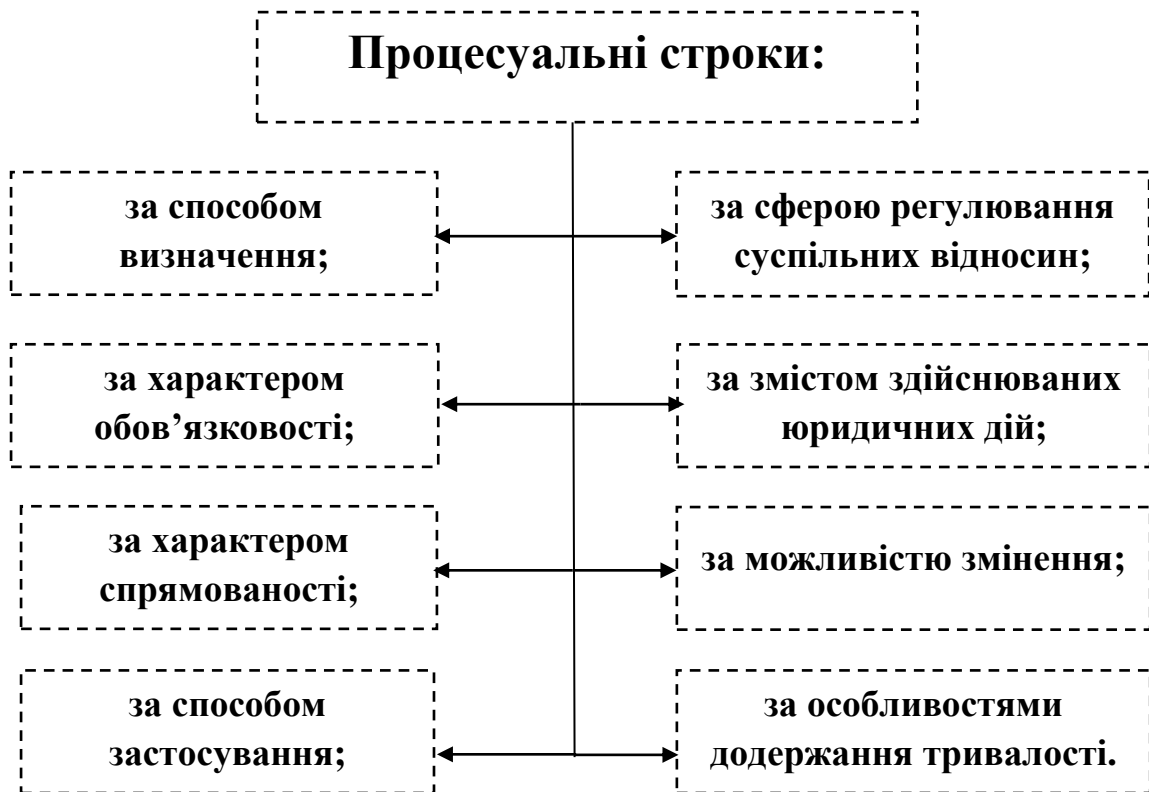

тривалість яких у встановлених законом рамках
визначає орган (посадова особа),
але з обов'язковим повідомленням третьої сторони;

тривалість яких у встановлених законом рамках
можуть визначати на основі санкції прокурора.

5.2 Види процесуальних строків

**Строки
(за сферою регулювання
суспільних відносин):**

строки звернення за захистом порушених прав;

строки повідомлення про час і місце розгляду справи;

строки розгляду адміністративних справ;

строки оскарження постанов у справі та перегляду справи;

строки виконання постанов у справі;

**строки, тривалість і межі яких визначають суд,
орган владних повноважень (посадова особа)**

Розділ 6

Провадження у сфері управління

6.1 Поняття, зміст і структура проваджень у сфері управління

Значний обсяг предметної регламентації суспільних відносин у найрізноманітніших сферах діяльності публічної влади щодо реалізації й захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, а також можливість інстанційного перегляду або оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів владних повноважень, їх посадових осіб становлять окрему групу проваджень в адміністративному процесі – *провадження у сфері управління*.

У зв'язку з цим, оскільки йдеться про розгляд і вирішення питань, пов'язаних із реалізацією й захистом прав, свобод та інтересів фізичних чи юридичних осіб, управлінську діяльність у цій сфері потрібно розглядати як **адміністративні послуги**, виконання обов'язків держави перед громадянами.

Аналіз чинного законодавства дозволяє виділити кілька груп взаємовідносин у сфері управлінської, публічної діяльності між органами владних повноважень, їх посадовими (службовими) особами, з одного боку, і фізичними чи юридичними особами, з іншого боку, щодо вирішення питань, пов'язаних із реалізацією й захистом прав, свобод та інтересів, зокрема й надання адміністративних послуг:

1) відносини у зв'язку з вирішенням різних індивідуальних справ із приводу реалізації суб'єктивних прав та обов'язків фізичними чи юридичними особами;

2) відносини у зв'язку з реалізацією контрольно-наглядових функцій і застосуванням заходів адміністративного примусу суб'єктами владних повноважень, їх посадовими (службовими) особами;

3) відносини у зв'язку з розглядом скарг фізичних чи юридичних осіб на рішення, дії чи бездіяльність органів владних повноважень, їх посадових (службових) осіб.

Провадження у сфері управління – це визначені нормами адміністративного процесуального права умови здійснення в інстанційному (адміністративному) порядку органом владних повноважень процедурних дій щодо забезпечення й охорони прав, обов'язків та інтересів учасників правовідносин, ухвалення рішень у конкретних індивідуальних справах публічного й приватного характеру та звернення цих рішень до виконання. Провадження у сфері управління здійснюються у зв'язку з:

1) реалізацією або необхідністю сприяння в реалізації суб'єктивного права;

2) набуттям передбаченого законодавством суб'єктивного права;

3) виконанням або необхідністю сприяння виконанню обов'язків;

4) застосуванням заходів адміністративного примусу щодо попередження або припинення настання шкідливих наслідків, а також адміністративних санкцій, крім накладання адміністративних стягнень;

5) оскарження дій чи бездіяльності органів владних повноважень, їх посадових осіб у зв'язку з реалізацією й захистом прав, свобод та інтересів приватних осіб, а також розглядом і вирішенням конкретної адміністративної справи.

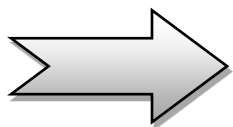
З огляду на типологічні групи правовідносин у сфері управління можна виділити **кілька видів адміністративних проваджень** публічного й приватного характеру:

адміністративні провадження за заявою фізичних чи юридичних осіб щодо реалізації їх прав та інтересів, зокрема надання адміністративних послуг – провадження за заявою суб'єкта звернення;

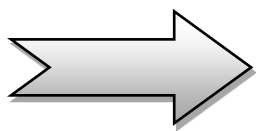
адміністративні провадження з ініціативи органу владних повноважень щодо забезпечення реалізації контрольних-наглядових функцій і застосування заходів адміністративного примусу – провадження з ініціативи органу владних повноважень;

адміністративні провадження за скаргою фізичних чи юридичних осіб щодо реалізації й захисту їх прав та інтересів у зв'язку з розглядом адміністративної справи, зокрема на рішення, дії чи бездіяльність органу владних повноважень – провадження за скаргою суб'єкта звернення.

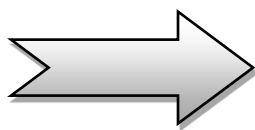
**Види проваджень
(за застосуванням заходів
адміністративного примусу):**

**провадження із застосування
заходів адміністративного попередження**
(застосування уповноваженими компетентними органами
комплексу заходів, спрямованих на попередження
правопорушення або недопущення ухилення
від виконання обов'язків, визначених нормами права.
Законодавець суворо регламентує не лише підстави,
а й порядок застосування адміністративно-
попереджувальних заходів, відповідальність і компетенцію
посадових осіб);

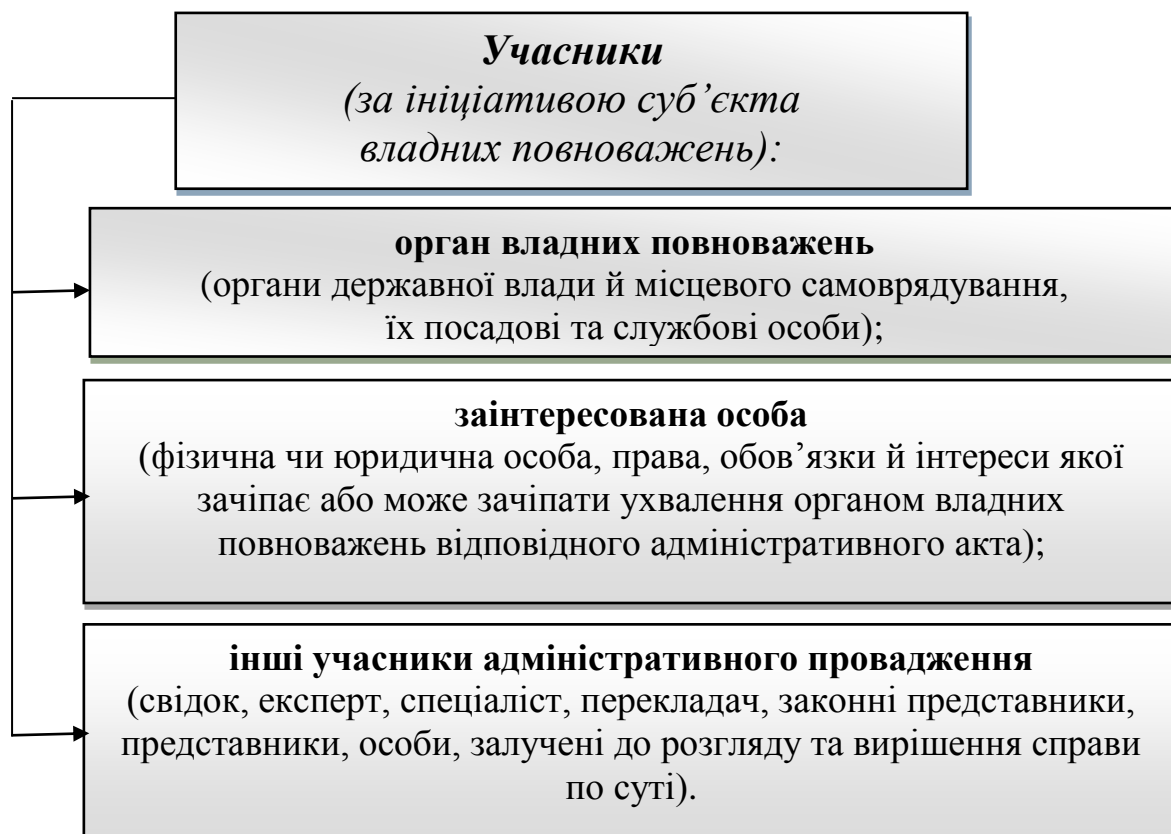

**провадження із застосування
заходів адміністративного припинення**
(примусові заходи припинення порушень законодавства
на стадії їх учинення й усунення шкідливих наслідків
і забезпечення можливості притягнення до юридичної
відповідальності);

**провадження із застосування
адміністративно-господарських санкцій**
(установленням адміністративно-господарських санкцій
законодавець насамперед має на меті забезпечення
публічного впливу економічного змісту на сферу
підприємницької діяльності й господарювання,
по-друге, створення певної системи правових засобів
економічної відповідальності, здатних охарактеризувати
і за формою, і за змістом новий вид юридичної
відповідальності – господарсько-правову
відповідальність).

6.2 Адміністративні провадження за ініціативою органу владних повноважень

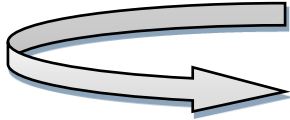

Підставами для початку адміністративного провадження за ініціативою органу владних повноважень є:

- 1) порушення встановлених законодавчими актами правил у сферах здійснення господарської діяльності, громадського порядку та громадської безпеки, а також установлення порядку управління;
- 2) порушення прав, свобод і законних інтересів фізичних чи юридичних осіб, виявлене за результатами перевірки, проведеної органами владних повноважень, їх посадовими особами в порядку державного контролю, зокрема й під час здійснення адміністративного провадження;
- 3) проведення контрольних заходів за зверненням правоохоронних органів;
- 4) обставини стихійного, природного чи технічного характеру, що потребують додаткових заходів для захисту прав, свобод та інтересів фізичних чи юридичних осіб (установлення карантину, обмеження пересування, надзвичайного стану тощо).

6.3 Адміністративні провадження за заявою суб'єкта звернення

Адміністративні провадження (за заявою суб'єкта звернення)

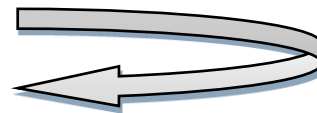
Реєстраційні провадження:

провадження в справах про встановлення фактів,
що мають юридичне значення;

провадження в справах щодо забезпечення реалізації
конкретних суб'єктивних прав;

провадження в справах щодо захисту прав і законних
інтересів фізичних чи юридичних осіб.

Дозвільні провадження:

провадження про надання особі права,
що вона може мати згідно із законом;

провадження про надання дозволу
фізичним чи юридичним особам щодо реалізації права;

провадження про надання ліцензії (дозволу).

6.4 Адміністративні провадження за скаргою суб'єкта звернення

Учасниками адміністративного провадження за скаргою є:

1) *суб'єкт звернення за скаргою (скаржник, оскаржувач)* – це особа або представник особи, права, свободи й законні інтереси якої у сфері публічних відносин порушені або можуть бути порушеними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів владних повноважень, керівниками та посадовими особами підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян і засобів масової інформації під час здійснення ними владних управлінських функцій;

2) *суб'єкт розгляду скарги (орган владних повноважень)* – це особи, уповноважені законодавством розглядати й вирішувати порушені в скарзі питання:

а) відповідний орган (посадова особа), уповноважений розглядати адміністративну справу за скаргою;

б) відповідний орган (посадова особа), що розглянув адміністративну справу за заявою чи ініціативою органу владних повноважень і розглядає скаргу в порядку перегляду ухваленого ним адміністративного акта, процедурного рішення, його дії чи бездіяльності;

в) відповідний орган (посадова особа) виконавчої влади вищого рівня;

г) відповідний орган (посадова особа) місцевого самоврядування, вповноважений розглядати скарги й ухвалювати рішення;

3) *заінтересована особа* – це фізична чи юридична особа, права, обов'язки та інтереси якої зачіпає або може зачіпати ухвалення й реалізація органом владних повноважень, іншими особами публічного права відповідного адміністративного акта, процедурного рішення, його дії чи бездіяльності; заінтересована особа користується всіма правами та обов'язками, передбаченими для суб'єкта звернення за скаргою;

4) *інші учасники адміністративного провадження за скаргою*: свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, законні представники, представники, особи, залучені до розгляду та вирішення скарги по суті.

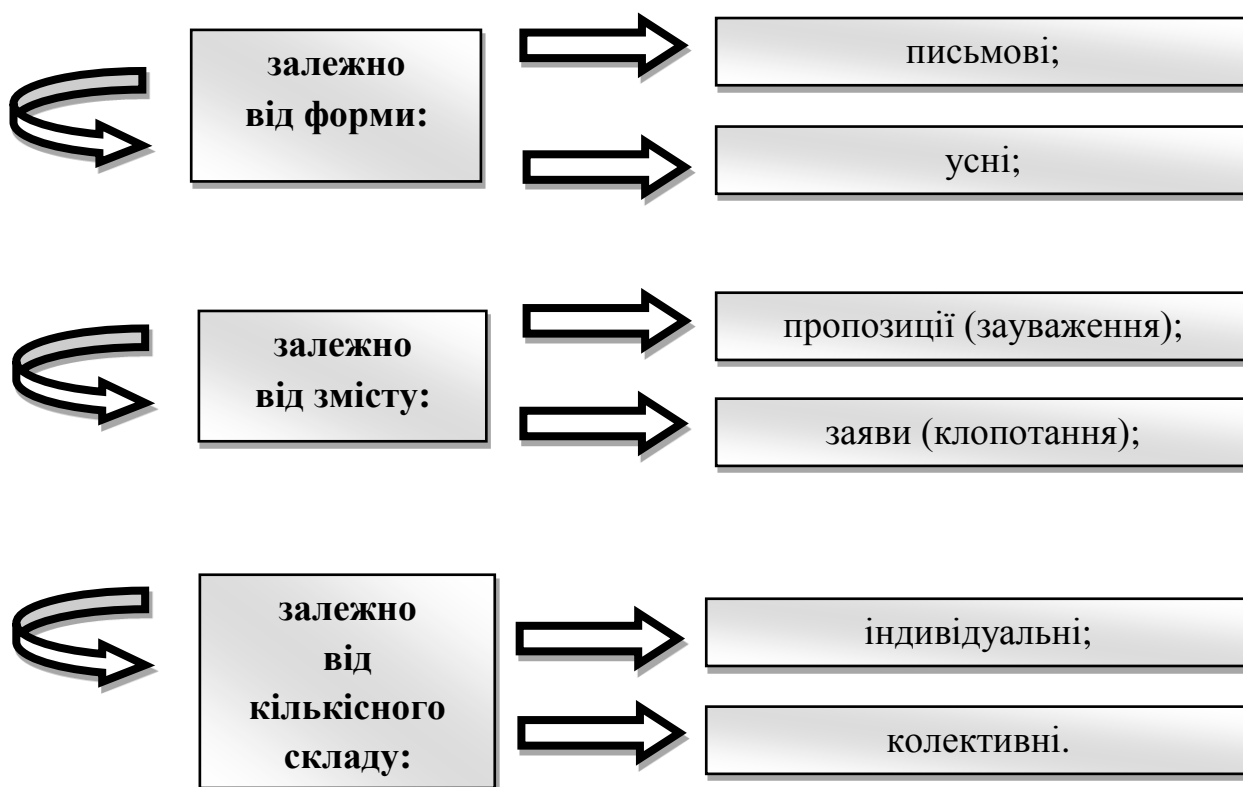
Розділ 7

Провадження за зверненням громадян

7.1 Види звернень громадян, їх характеристика й особливості проваджень

Під зверненням громадян законодавець розуміє викладені письмово або усно пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) й скарги.

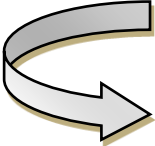
Звернення громадян:

Звернення громадян

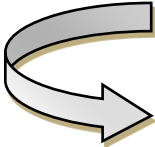
(залежно від кількісного складу):

індивідуальні

(звернення, подані окремою особою, громадянином або через уповноважену ним особу (якщо ці повноваження оформлені відповідно до чинного законодавства) до органів владних повноважень, їх посадових осіб. Наприклад, звернення щодо захисту прав і законних інтересів недієздатної особи);

колективні

(звернення, подані групою осіб, певним колективом громадян, працівників, членів громадських формувань до органів владних повноважень, їх посадових осіб. Під групою осіб потрібно розуміти (за принципами кримінального, адміністративного права) дві й більше особи, які подали відповідне звернення).

Види звернень

(залежно від форми):

письмові

(звернення, що надіслав поштою чи передав особисто громадянин або уповноважена ним особа до органів владних повноважень чи їх посадових осіб і підписав заявник (заявники) із зазначенням дати, прізвища, імені, по батькові й місця проживання);

усні

(звернення, що зробив громадянин (заявники) на особистому прийомі (зборах) в органі владних повноважень чи посадові особи та записала посадова особа органу владних повноважень).

Види звернень
(залежно від змісту):

пропозиція (зауваження) – це звернення, у якому висловлюють думки у вигляді порад, рекомендацій щодо діяльності органів владних повноважень, їх посадових осіб і вдосконалення суспільних відносин та правової основи для покращання умов життя громадян, діяльності держави й суспільства в усіх сферах життєдіяльності;

заява (клопотання) – це звернення громадян, у якому зазначають:

а) прохання про сприяння реалізації закріплених Конституцією й чинним законодавством своїх прав та інтересів;

б) письмове прохання (клопотання) про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод;

в) повідомлення про порушення чинного законодавства;

г) повідомлення про недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, органів державної влади, їх посадових осіб, депутатів усіх рівнів, а також висловлення думки щодо покращання їх діяльності;

скарга – це звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, їх об'єднань, установ та організацій, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

7.2 Вимоги до звернень громадян

Вимоги до звернення, встановлені статтями 4, 5, 17, 26, 27 Закону України «Про звернення громадян», містять принципові положення, що формують особливості й закріплюють адміністративно-процесуальний статус суб'єктів звернення, складовими якого є:

по-перше, право громадянина на звернення до органів владних повноважень, їх посадових осіб із викладанням суті порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання або вимоги. Водночас оскаржувати можна лише рішення, дії чи бездіяльність органів владних повноважень, їх посадових осіб, якщо:

а) порушено права й законні інтереси або свободи громадян;

б) створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод;

в) незаконно покладено на громадянина певні обов'язки;

г) громадянина незаконно притягнули до відповідальності;

по-друге, обов'язок громадянина виконати конкретні вимоги, а саме:

а) у зверненні потрібно зазначити прізвище, ім'я, по батькові й місце проживання;

б) звернення адресують органам владних повноважень, їх посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у зверненні питань;

в) у зверненні необхідно зазначити зміст порушеного питання, дані, необхідні для ухвалення обґрунтованого рішення;

г) письмове звернення повинен підписати заявник (заявники) із зазначенням дати;

г) скаргу на рішення, що оскаржувалося, можна подати до органу або посадовій особі вищого рівня впродовж одного року з моменту його ухвалення, але не пізніше за один місяць із часу ознайомлення громадянина з ухваленим рішенням. Звернення, оформлене без дотримання цих вимог, повертають заявникові не пізніше ніж через десять днів від дня його надходження;

по-третьє, обов'язок відповідати за подання звернень протиправного характеру (ст. 26). Закон передбачає, що подання громадянином звернення, що містить наклеп чи образи, дискредитацію органів владних повноважень, їх посадових осіб, заклики до розпалювання національної, расової, релігійної ворожнеч та інших дій, спричиняє відповідальність. Залежно від ступеня тяжкості вчиненого правопорушення заявника можуть притягнути до цивільної, адміністративної й кримінальної відповідальностей, а також до матеріальної відповідальності за рішенням суду щодо відшкодування витрат на перевірку звернень, що містять завідомо неправдиві дані.

7.3 Учасники адміністративних проваджень за зверненням громадян

**Учасники адміністративних проваджень
(за зверненням громадян):**

суб'єкти, які звертаються

(громадяни України; особи, які не є громадянами й законно перебувають на її території (якщо інше не передбачено міжнародними договорами); військовослужбовці, працівники органів внутрішніх справ і державної безпеки мають право подавати звернення, що не стосуються їх службової діяльності; колективи громадян, громадські об'єднання, трудові колективи);

суб'єкти, які розглядають звернення

(органи державної влади; органи місцевого самоврядування; органи управління, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності; об'єднання громадян; засоби масової інформації; посадові особи зазначених вище органів і закладів; прокуратури);

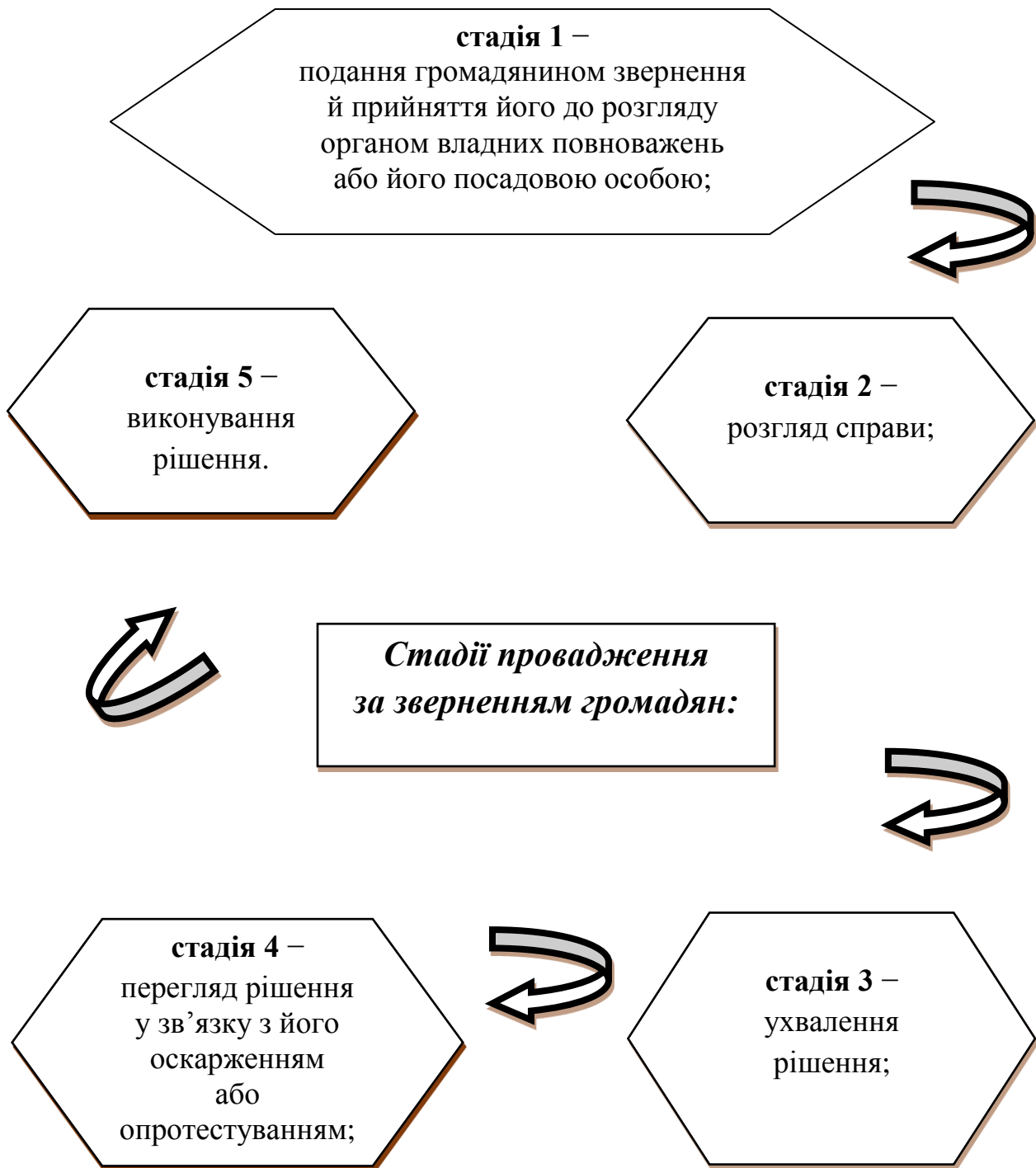
допоміжні суб'єкти

(адвокати; представники трудового колективу; організації, що здійснюють правозахисну функцію);

патронатні суб'єкти

(особи, які подають звернення в інтересах громадянина: законні представники неповнолітніх і недієдатних осіб (батьки, особи, які їх замінюють, органи опіки); за уповноваженням громадянина, оформленим у встановленому законом порядку, звернення може подати інша особа, трудовий колектив або організація, що здійснює правозахисну діяльність).

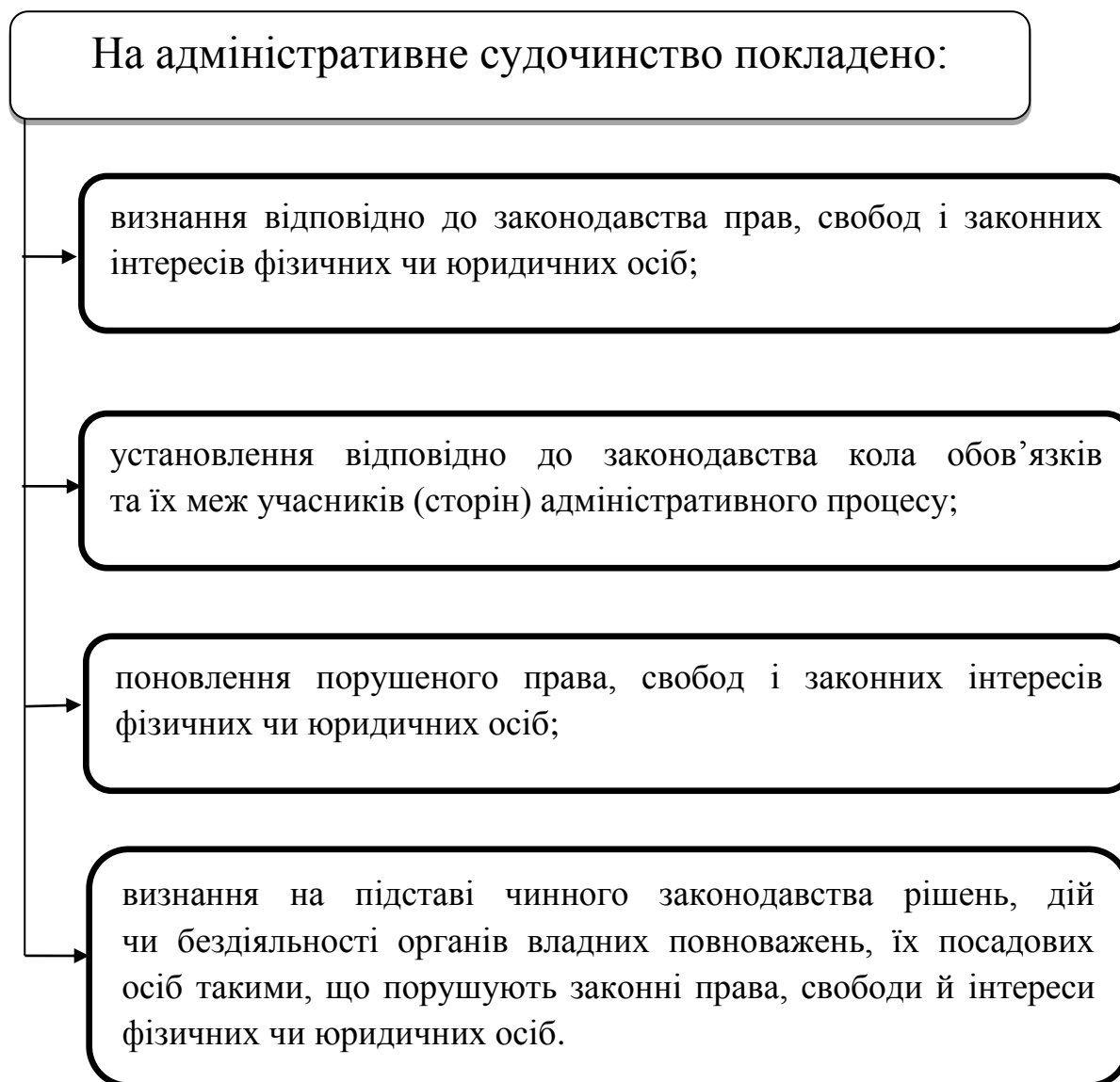
7.4 Стадії та структура провадження за зверненням громадян

Розділ 8

Організація адміністративного судочинства в Україні

8.1 Поняття, завдання й мета адміністративного судочинства

Безпосереднім завданням адміністративного судочинства є вирішення адміністративно-правових спорів, що виникають у зв'язку із захистом прав та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень зі сторони органів владних повноважень.

*Складнощі захисту
у сфері таких відносин:*

публічні відносини виникають у супереч бажанню іншої сторони, в певних ситуаціях пов'язані з підпорядкованістю або підлеглистю осіб у цих відносинах і як наслідок особі, яка потребує захисту, протистоїть потужний управлінський апарат;

об'єктивно під час виконання законів суб'єкти владних повноважень суворо пов'язані правовими рамками, але можуть вчиняти дії, ухвалювати нормативні акти, що суперечать правам та інтересам особи, обґрунтовуючи це державними інтересами.

Сферою судового захисту є суспільні відносини, що виникають для розгляду адміністративних справ за позовом зацікавленої особи:

об'єктом судового захисту у сфері здійснення адміністративного судочинства є правовідносини, що виникають, якщо зацікавлені особи реалізують право на судовий захист;

предметній сфері адміністративного судового процесу властивий розгляд в адміністративних справах рішень актів управління, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень.

**КОМПЕТЕНЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ
НЕ ПОШИРЮЄТЬСЯ
НА ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ СПРАВИ:**

1) що належать до юрисдикції Конституційного Суду України;

2) що повинні розглядати в порядку кримінального судочинства;

3) про накладання адміністративних стягнень;

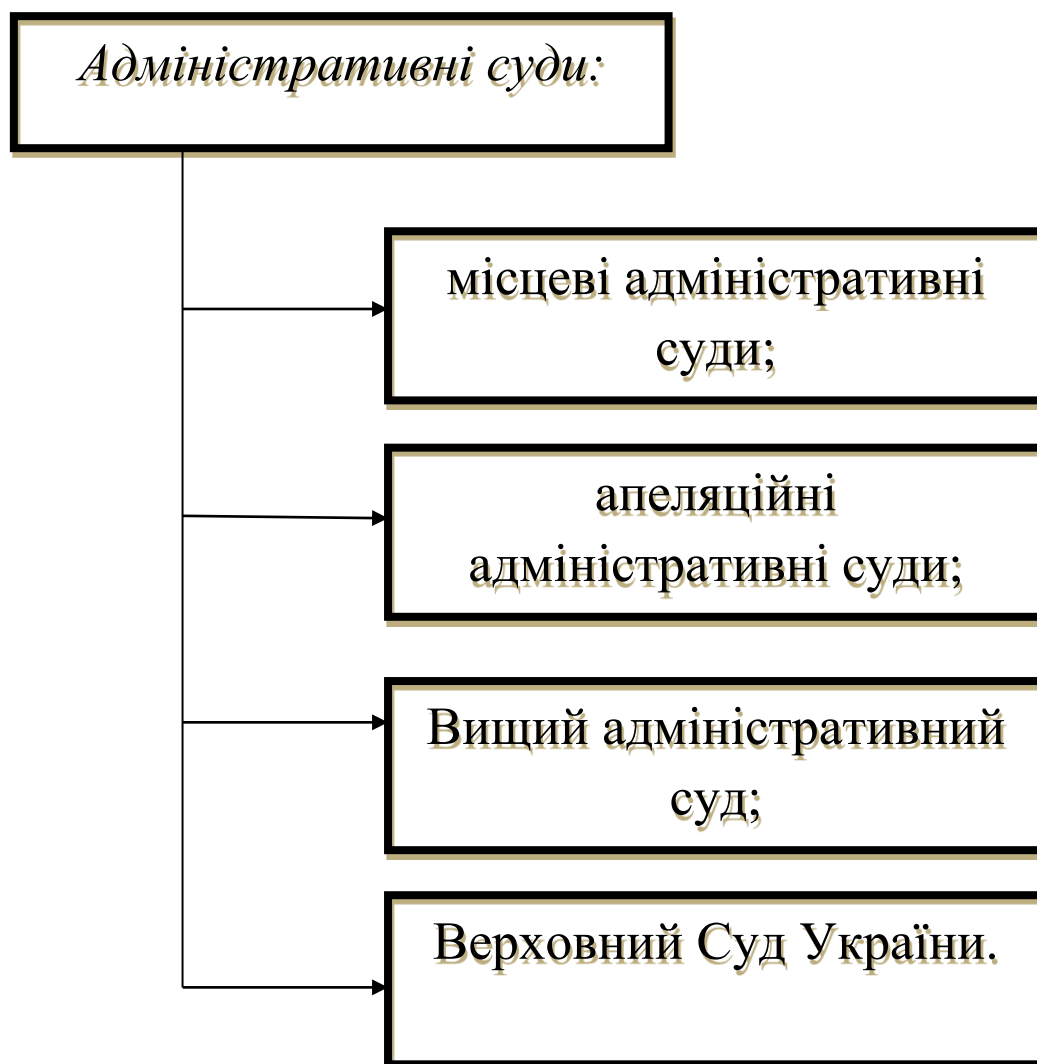

4) щодо відносин, що відповідно до закону, статуту (положення) об'єднання громадян належать до їх (судів) внутрішньої діяльності або виняткової компетенції.

Адміністративне судочинство – установлений законом порядок діяльності в процесуальній формі адміністративних судів щодо розгляду й вирішення адміністративних справ, пов'язаних із захистом прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень зі сторони суб'єктів владних повноважень.

8.2 Система адміністративних судів

8.3 Склад суду та відводи

За загальним правилом розгляд і вирішення всіх адміністративних справ у суді першої інстанції здійснює одноособово суддя (ст. 23 КАСУ), крім ситуацій, установлених Кодексом адміністративного судочинства України (частини 1, 2, 5 ст. 24). Це означає, що суддя:

одноособово вирішує всі питання, пов'язані із судовим розглядом адміністративної справи;

діє від імені суду й головує в судовому засіданні, діє як суд;

одноособово постановляє іменем України судові рішення, що після набрання ним чинності є обов'язковим для виконання.

Усі питання, що розглядає колегія суддів, вирішують більшістю голосів суддів. Тому, враховуючи авторитет головуючого в суді, який може вплинути на позицію інших членів суду, встановлене правило, за яким головуючий у судовому засіданні голосує останнім. Крім того, голосування під час ухвалення судового рішення є не лише правом, а й обов'язком кожного судді, тому жоден суддя не має права утримуватися від голосування та підписувати судові рішення (ч. 2 ст. 25 КАСУ).

Якщо суддя не згодний із судовим рішенням за наслідками розгляду адміністративної справи, він може письмово викласти свою **окрему думку**. Цей документ (окрему думку) не оголошують у судовому засіданні, але приєднують до справи й він є відкритим для ознайомлення. Наявність окремої думки можуть урахувувати під час переглядання адміністративної справи у вищому адміністративному суді.

До справ, що розглядають колегіально в місцевих окружних адміністративних судах, належать:

а) адміністративні справи, предметом оскарження в яких є рішення, дії чи бездіяльність Кабінету Міністрів України, міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, Національного банку України, їх посадової чи службової особи, виборчої комісії (комісії з референдуму), члена цієї комісії, розглядає й вирішує в окружному адміністративному суді колегія в складі трьох суддів;

б) адміністративні справи, що розглядає й вирішує в окружному адміністративному суді та місцевому загальному суді як адміністративному суді колегія в складі трьох суддів також з ініціативи судді в разі їх особливої складності;

в) перегляд судових рішень в адміністративних справах в апеляційному порядку, що здійснює колегія в складі трьох суддів;

г) перегляд судових рішень в адміністративних справах, що в касаційному порядку здійснює колегія в складі не менше ніж трьох суддів;

д) адміністративні справи, підсудні Київському апеляційному адміністративному суду як суду першої інстанції, що розглядає й вирішує колегія в складі трьох суддів;

е) адміністративні справи, підсудні Вищому адміністративному суду України як суду першої інстанції, що розглядають і вирішують колегіально в складі не менше ніж п'яти суддів.

Підстави для *відводу* чи *самовідводу*
судді (ст. 27 КАСУ):

1) якщо суддя брав участь у розгляді цієї справи як представник, секретар судового засідання, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач;

2) якщо суддя прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи;

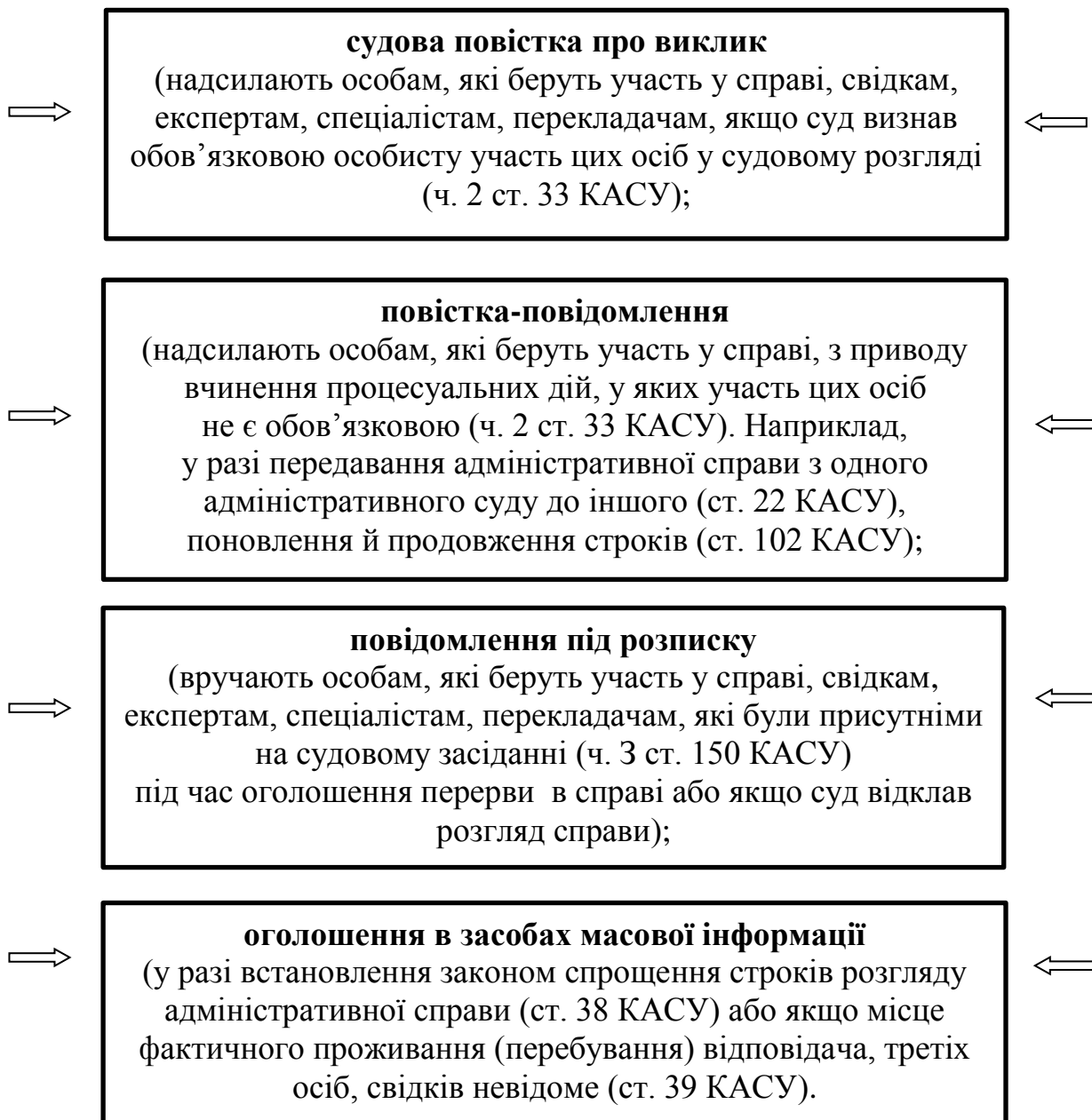
3) якщо суддя є членом сім'ї або близьким родичем сторони чи інших осіб, які беруть участь у справі;

4) за наявності інших обставин, що викликають сумнів у неупередженості судді;

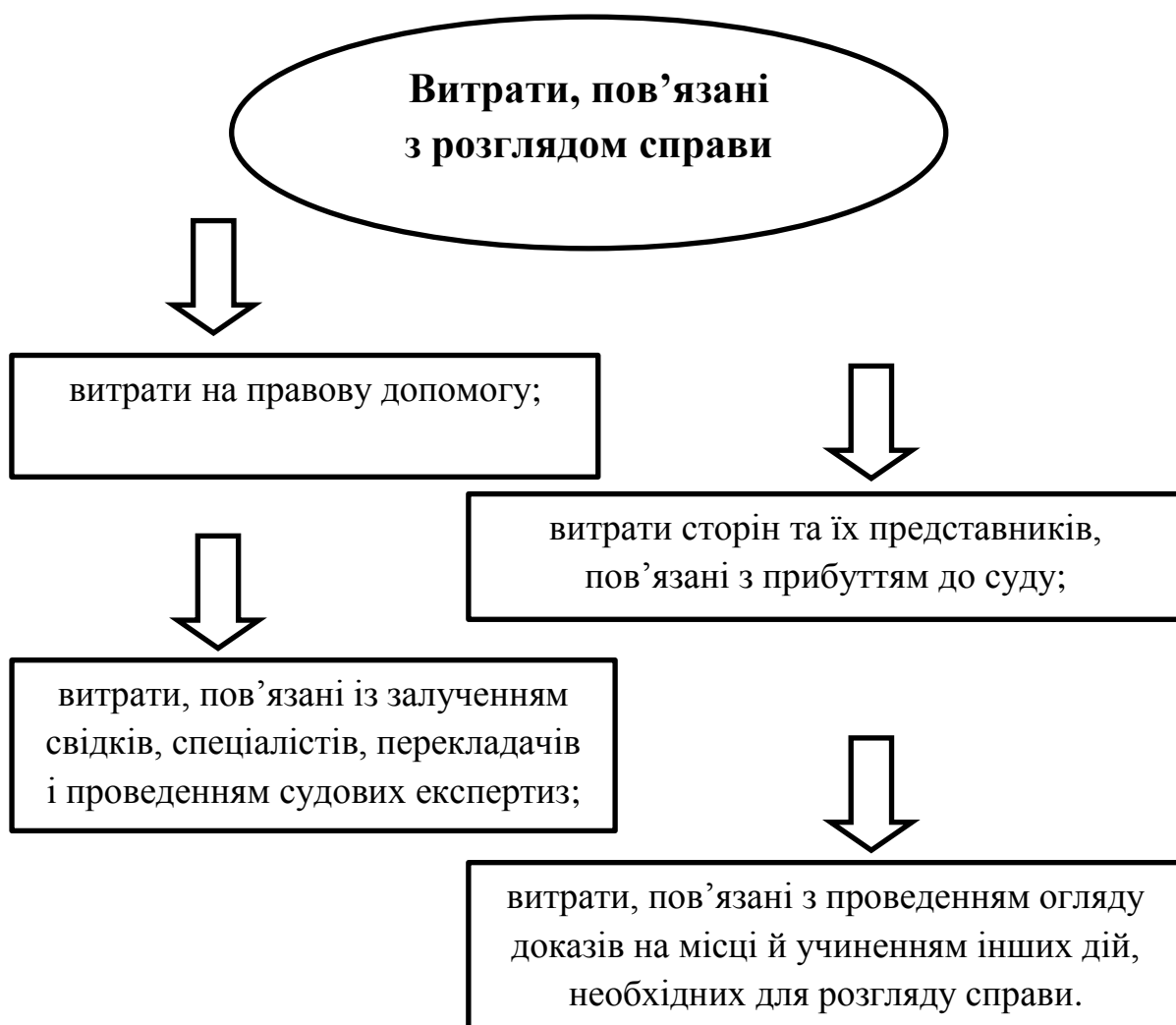
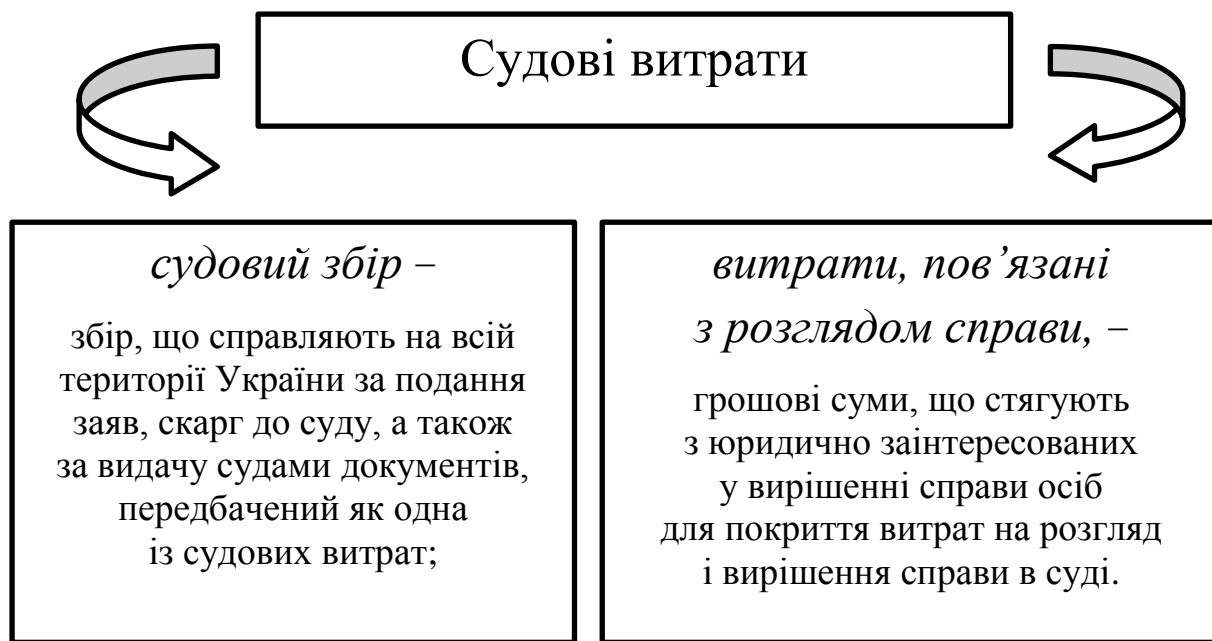
5) у разі порушення порядку визначення судді для розгляду справи, встановленого частиною третьою статті 15-1 КАСУ.

8.4 Судові виклики й повідомлення

Форми офіційних повідомлень:

8.5 Судові витрати

Розділ 9 Провадження в адміністративних судах

9.1 Порухення адміністративної справи

Порухення адміністративної справи в адміністративному суді відбувається за наявності одночасно *двох юридичних фактів*:

подання
адміністративного
позову;

прийняття такого позову
адміністративним судом
до свого провадження.

Адміністративний позов подає до адміністративного суду у формі письмової позовної заяви особисто позивач або його представник.

Позовну заяву можна надіслати до адміністративного суду поштою (ст. 105 КАС України).

Адміністративний позов може містити *вимоги* про:

скасування або визнання нечинним рішення відповідача (суб'єкта владних повноважень) повністю чи окремих його положень;

зобов'язання відповідача (суб'єкта владних повноважень) ухвалити рішення або вчинити певні дії;

зобов'язання відповідача (суб'єкта владних повноважень) утриматися від учинення певних дій;

стягнення з відповідача (суб'єкта владних повноважень) коштів на відшкодування шкоди, завданої його незаконним рішенням, дією або бездіяльністю;

установлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень;

виконання призупиненої чи не вчиненої дії.

Позовна заява містить:

назву адміністративного суду, до якого її подають;

ім'я (назву) позивача, поштову адресу, а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;

ім'я (назву) відповідача, посаду й місце служби посадової чи службової особи, поштову адресу, а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо вони відомі;

зміст позовних вимог і викладення обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги;

за необхідності – клопотання про звільнення від сплати судового збору, правової допомоги й забезпечення надання правової допомоги;

перелік документів та інших матеріалів, що додають до позовної заяви.

Частини позовної заяви:

вступна

(зазначають: назву адміністративного суду, до якого подають позов; ППІ (назву), місце знаходження, перебування чи проживання відповідача);

описова (історична)

(починається з назви документа, містить предмет позову);

мотивувальна

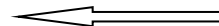
(фактичне та юридичне обґрунтування правової позиції, вимог, заявлених до відповідача; в цій частині позивач посиляється на конкретні фактичні обставини справи й норми матеріального та процесуального права);

прохальна

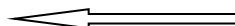
(відтворює таку складову позову, як зміст, і містить звернене до адміністративного суду клопотання заявника про вчинення цим судом відповідного способу судового захисту його прав, свобод та інтересів).

***Після одержання позовної заяви суддя з'ясовує такі обставини
(ст. 107 КАС України):***

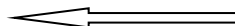
чи має особа, яка подала позовну заяву, адміністративну процесуальну дієздатність;

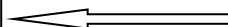
чи має представник повноваження щодо подання позовної заяви;

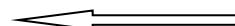
чи відповідає позовна заява вимогам, установленим ст. 106 КАС України;

чи потрібно розглядати позовну заяву в порядку адміністративного судочинства й чи підсудна позовна заява цьому адміністративному суду;

чи немає інших підстав для повернення позовної заяви або відмови у відкритті провадження в адміністративній справі, установлених КАС України.

Адміністративний суд під час приймання позовної заяви за наявності однієї з двох щойно наведених обставин може ухвалити *одне з таких рішень*:

залишити позовну заяву без розгляду

якщо позовну заяву подано без додержання вимог, установлених ст. 106 КАС України;

повернути позовну заяву:

позивач не усунув недоліки позовної заяви, залишеної без розгляду;

позивач до відкриття провадження в адміністративній справі подав заяву про її відкликання;

позовну заяву подала особа, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності;

позовну заяву від імені позивача подала особа, яка не має повноважень на ведення справи;

у провадженні цього або іншого адміністративного суду є справа про спір між тими самими сторонами про той самий предмет і з тих самих підстав;

справа не підсудна цьому адміністративному суду;

заяву розглядають в порядку адміністративного судочинства;

відмовити у відкритті провадження в адміністративній справі:

у спорі між тими самими сторонами про той самий предмет і з тих самих підстав є такі, що набрали чинності:

а) постанова чи ухвала суду про відмову у відкритті провадження в адміністративній справі;

б) постанова про закриття провадження в такій справі у зв'язку з відмовою позивача від адміністративного позову;

в) примирення сторін;

настала смерть фізичної особи чи припинено юридичну особу, що звернулася з позовною заявою або до якої учинений адміністративний позов, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва.

9.2 Підготовче провадження

Підготовку справи до судового розгляду здійснює суддя адміністративного суду, який відкрив провадження в адміністративній справі (ст. 110 КАС України).

Процесуальні дії, що вчиняє суддя на стадії підготовки адміністративної справи до судового розгляду, можна об'єднати в декілька груп:

по-перше, це група питань щодо доказування й доказів:

ухвалити рішення про витребування документів та інших матеріалів (ч. 2 ст. 69 КАС України);

навести необхідні довідки;

провести огляд письмових і речових доказів на місці, якщо їх не можна доставити до суду (ст. 147 КАС України);

призначити експертизу (ст. 81 КАС України);

по-друге, суд вирішує групу питань щодо участі в провадженні осіб, які беруть участь у справі, а також участі в справі інших учасників адміністративного процесу:

вирішує питання щодо участі в справі сторін, третіх осіб, їх представників, а також у ситуаціях, установлених законом, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, прокурора, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб, які можуть звертатися до адміністративного суду з адміністративними позовами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб і брати участь у цих справах;

вирішує, чи викликати на судовий розгляд адміністративної справи свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів;

по-третє, суд ухвалює рішення про проведення попереднього судового засідання.

Попереднє судове засідання проводить суддя, який здійснює підготовку справи до судового розгляду, за участі сторін та інших осіб, які беруть участь у справі (ч. 2 ст. 111 КАС України).

Для врегулювання спору суд:

з'ясовує, чи не визнає відповідач адміністративний позов;

з'ясовує, чи не відмовляється позивач від адміністративного позову;

роз'яснює сторонам можливості щодо примирення

Якщо в зазначеному порядку не вдалося врегулювати спір, суд переходить до *вчинення таких процесуальних дій* (ч. 4 ст. 111 КАС України):

→ уточнює позовні вимоги й заперечення відповідача проти адміністративного позову;

→ з'ясовує питання про склад осіб, які братимуть участь у справі;

→ визначає факти, що необхідно встановити для вирішення спору: які з них сторони визнають, а які належить доказувати;

→ з'ясовує, якими доказами сторони можуть обґрунтовувати свої доводи чи заперечення, й установлює строки для їх надання;

→ вчиняє інші дії, необхідні для підготовки справи до судового розгляду.

За результатами проведення підготовчого провадження в підсумку адміністративний суд, що здійснював підготовку адміністративної справи до судового розгляду, *постановляє одну з таких ухвал* (ст. 121 КАС України) про:

→ залишення позовної заяви без розгляду;

→ призупинення провадження в справі;

→ закриття провадження в справі;

→ закінчення підготовчого провадження, призначення справи до судового розгляду.

9.3 Судовий розгляд адміністративної справи

Види учасників:

→ суб'єкти, які здійснюють правосуддя в адміністративній справі;

→ суб'єкти, які беруть участь у розгляді адміністративної справи;

→ суб'єкти, які сприяють здійсненню правосуддя.

Етапи розгляду справи по суті:

→ підготовча частина судового розгляду справи;

→ розгляд справи по суті;

→ судові дебати;

→ ухвалення й проголошення судового рішення в справі.

9.4 Судові рішення в адміністративному процесі

Ст. 3 КАС України дає визначення постанови й ухвали адміністративного суду:

постанова – письмове рішення суду будь-якої інстанції в адміністративній справі, в якому вирішують вимоги адміністративного позову;

ухвала – письмове або усне рішення суду будь-якої інстанції в адміністративній справі, яким вирішують пов'язані з процедурою розгляду адміністративної справи та інші процесуальні питання.

Судове рішення, яким суд вирішує спір по суті, оформлюють як *постанову*.

Судове рішення, яким суд призупиняє чи закриває провадження в справі, залишає позовну заяву без розгляду або ухвалює рішення щодо інших процесуальних дій, клопотань, оформлюють як *ухвалу*.

Судове рішення, що закінчує розгляд справи в адміністративному суді:

ухвалюють іменем України;

постанови й ухвали суду в адміністративних справах, що набрали чинності, є обов'язковими до виконання на всій території України;

невиконання судових рішень спричиняє відповідальність, установлену законом.

Судове рішення – це правозастосовний акт, ухвалений іменем України, оформлений як процесуальний документ, яким владно підтверджують наявність або відсутність спірного правовідношення, внаслідок якого воно перетворюється в безспірне на підставі встановлених у судовому засіданні фактичних обставин справи.

Види постанов

(*постанова* – письмове рішення суду будь-якої інстанції в адміністративній справі, в якому вирішують вимоги адміністративного позову):

постанови суду першої інстанції, якими суд вирішує вимоги, заявлені в адміністративному позові;

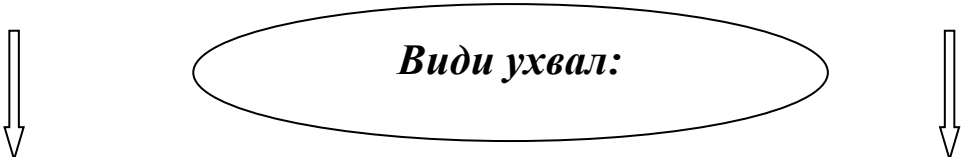
постанови суду апеляційної інстанції;

постанови суду касаційної інстанції;

постанови Верховного Суду України;

постанови щодо частини позовних вимог;

додаткові постанови

Види ухвал:

ухвали суду будь-якої інстанції (за їх допомогою суд вирішує поточні питання процесуального характеру щодо прийняття заяви чи скарги, суті заявленого клопотання, вчинення процесуальної дії з ініціативи суду тощо);

ухвали суду апеляційної інстанції (вирішують вимоги апеляційної скарги, але не вимоги адміністративного позову);

ухвали суду касаційної інстанції (через них суд вирішує лише вимоги касаційної скарги, але не вимоги адміністративного позову);

додаткові ухвали (їх постановляє суд, якщо в його ухвалі внаслідок недогляду вирішили не всі клопотання, щодо яких досліджували докази, або не встановили спосіб виконання ухвали чи не вирішили питання про судові витрати);

окремі ухвали (їх спрямовують на усунення порушень, із приводу яких особи, які беруть участь у справі, не заявляли вимог, а також на усунення причин та умов, що сприяли цим порушенням).

9.5 Апеляційне провадження

В апеляційній скарзі зазначають:

назву адміністративного суду апеляційної інстанції, до якого подають скаргу;

ім'я (назву), поштову адресу особи, яка подає апеляційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо вони є;

вимоги особи, яка подає апеляційну скаргу, до суду апеляційної інстанції;

обґрунтування вимог особи, яка подала апеляційну скаргу, із зазначенням того, у чому полягає неправильність чи неповнота дослідження доказів і встановлення обставин у справі й/або застосування норм права;

за необхідності клопотання особи, яка подає апеляційну скаргу, про витребування нових доказів, виклик свідків тощо;

перелік матеріалів, що додає особа

В апеляційній скарзі також зазначають, бажає особа взяти участь у засіданні суду апеляційної інстанції чи просить суд розглянути справу за її відсутності. Апеляційну скаргу підписує особа, яка її подає, або її представник, який додає належно оформлений документ про свої повноваження, якщо цей документ не подавали раніше. В апеляційній скарзі зазначають дату її подання.

До апеляційної скарги додають її копії відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі, документ про сплату судового збору, а також копії доданих до неї письмових матеріалів відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі.

Суддя-доповідач може відмовити у відкритті апеляційного провадження в справі на підставі того, що:

1) справа не підлягає апеляційному розгляду в порядку адміністративного судочинства;

2) є ухвала про закриття апеляційного провадження у зв'язку з відмовою особи від апеляційної скарги;

3) є ухвала про відмову в задоволенні апеляційної скарги цієї особи або відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою.

Після відкриття апеляційного провадження суддя-доповідач упродовж десяти днів:

1) з'ясовує склад учасників адміністративного процесу;

2) надсилає копії ухвали про відкриття апеляційного провадження особам, які беруть участь у справі, разом із копією апеляційної скарги, інформацією про їх права та обов'язки й установлює строк, упродовж якого можна подати заперечення на апеляційну скаргу;

3) з'ясовує обставини, на які посилаються особи, які беруть участь у справі, як на підставу своїх вимог і заперечень;

4) з'ясовує, які обставини визнають, а які заперечують особи, які беруть участь у справі;

5) пропонує особам, які беруть участь у справі, подати нові докази, на які вони посилаються, або витребує їх за клопотанням особи, яка подала апеляційну скаргу, або з власної ініціативи;

6) вирішує інші письмово заявлені клопотання;

7) вирішує питання про можливість письмового провадження за наявними в справі матеріалами в суді апеляційної інстанції;

8) вирішує інші питання, необхідні для розгляду справи.

Суд апеляційної інстанції може розглянути справу в порядку письмового провадження за наявними в ній матеріалами, якщо справу можна вирішити на основі наявних у ній доказів, у разі:

1) відсутності клопотань від усіх осіб, які беруть участь у справі, про розгляд справи за їх участі;

2) неприбуття жодної з осіб, які беруть участь у справі, у судові засідання, хоча їх належно повідомили про дату, час і місце судового засідання;

3) подання апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції, ухвалені в порядку скороченого провадження.

За результатами розгляду апеляційної скарги на постанову суду першої інстанції суд апеляційної інстанції має право:

1) залишити апеляційну скаргу без задоволення, а постанову суду – без змін;

2) змінити постанову суду;

3) скасувати її та ухвалити нову постанову суду;

4) скасувати постанову суду й залишити позовну заяву без розгляду або закрити провадження в справі;

5) визнати постанову суду нечинною та закрити провадження в справі;

6) скасувати постанову суду й направити справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

За результатами розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції суд апеляційної інстанції має право:

1) залишити апеляційну скаргу без задоволення, а ухвалу суду – без змін;

2) змінити ухвалу суду;

3) скасувати ухвалу суду, що перешкоджає подальшому провадженню в справі, і направити справу для продовження розгляду;

4) скасувати ухвалу суду й залишити позовну заяву без розгляду або закрити провадження в справі;

5) визнати ухвалу суду нечинною та закрити провадження в справі;

6) скасувати ухвалу суду й постановити нову ухвалу.

Підстави для зміни постанови або ухвали суду першої інстанції:

1) правильне по суті вирішення справи чи питання, але з помилковим застосуванням норм матеріального чи процесуального права;

2) вирішення не всіх позовних вимог або питань.

Підставами для скасування постанови або ухвали суду першої інстанції й ухвалення нового рішення є:

↓

1) неповне з'ясування судом обставин, що мають значення в справі;

↓

2) недоведеність обставин, що мають значення в справі й що суд першої інстанції вважає встановленими;

↓

3) невідповідність висновків суду обставинам справи;

↓

4) порушення норм матеріального або процесуального права, що призвело до неправильного вирішення справи або питання, а так само розгляд і вирішення справи неповноважним судом;

↓

5) участь в ухваленні постанови судді, якому заявили відвід на підставі обставин, що викликали сумнів у неупередженості судді, й заяву про його відвід визнав обґрунтованою суд апеляційної інстанції;

↓

6) ухвалення чи підписання постанови не тим суддею, який розглянув справу.

Розглянувши апеляційну скаргу, суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу в разі:

↓

1) залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення – без змін;

↓

2) зміни ухвали суду першої інстанції;

↓

3) скасування судового рішення й постановлення нової ухвали;

↓

4) скасування судового рішення та залишення позовної заяви без розгляду або закриття провадження в справі;

↓

5) визнання судового рішення нечинним і закриття провадження в справі;

↓

6) скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню в справі, й направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції.

9.6 Касаційне провадження

Касаційну скаргу подають безпосередньо до адміністративного суду касаційної інстанції в письмовій формі.

Касаційну скаргу реєструють у день її надходження до адміністративного суду касаційної інстанції й не пізніше ніж наступного дня передають судді-доповідачеві, який у дводенний строк вирішує питання про відкриття касаційного провадження, про що створює відповідну ухвалу, та витребує справу, що необхідно надіслати до суду касаційної інстанції впродовж п'яти днів із дня одержання відповідної ухвали.

Суддя-доповідач може відмовити у відкритті касаційного провадження в справі, якщо:

1) справа не підлягає касаційному розгляду в порядку адміністративного судочинства;

2) справу не переглядали в апеляційному порядку;

3) є ухвала про закриття касаційного провадження у зв'язку з відмовою особи від касаційної скарги на це саме судове рішення;

4) є ухвала про відмову в задоволенні касаційної скарги або відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою на це саме судове рішення.

Відповідно суддя-доповідач упродовж десяти днів після відкриття касаційного провадження:

1) з'ясовує склад осіб, які беруть участь у справі;

2) надсилає копії ухвали про відкриття касаційного провадження особам, які беруть участь у справі, разом із копіями касаційної скарги, інформацією про їх права та обов'язки й установлює строк, упродовж якого можна подати заперечення на касаційну скаргу;

3) вирішує письмово заявлені клопотання осіб, які беруть участь у справі;

4) вирішує питання про можливість попереднього розгляду справи або письмового провадження за наявними в справі матеріалами в суді касаційної інстанції;

5) вирішує питання про призупинення виконання судових рішень, що оскаржують;

6) вирішує інші питання, необхідні для касаційного розгляду справи.

Варто наголосити, що суд касаційної інстанції перевіряє:

1) правильність застосування судами першої й апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правого оцінювання обставин у справі; суд не може досліджувати докази, встановлювати й визнавати доведеними обставини, не встановлені в судовому рішенні, та вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу;

2) судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій у межах касаційної скарги, але водночас суд може встановлювати порушення норм матеріального чи процесуального права, на які не було посилення в касаційній скарзі.

Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги має право:

1) залишити касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення – без змін;

2) змінити судові рішення суду апеляційної інстанції, скасувавши судові рішення суду першої інстанції;

3) змінити судові рішення суду апеляційної інстанції, залишивши судові рішення суду першої інстанції без змін;

4) змінити судові рішення суду першої інстанції, скасувавши судові рішення суду апеляційної інстанції;

5) скасувати судові рішення суду апеляційної інстанції й залишити в силі судові рішення суду першої інстанції;

6) скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій і направити справу на новий розгляд або для продовження розгляду;

7) скасувати судові рішення судів першої й апеляційної інстанцій і залишити позовну заяву без розгляду чи закрити провадження;

8) визнати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій такими, що втратили чинність, і закрити провадження;

9) скасувати судові рішення судів першої й апеляційної інстанцій та ухвалити нове судові рішення.

Розглянувши касаційну скаргу, суд касаційної інстанції постановляє ухвалу в разі:

1) залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень – без змін;

2) скасування судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій із направленням справи для продовження розгляду або на новий розгляд;

3) зміни ухвали суду першої або апеляційної інстанції;

4) скасування судових рішень судів першої й апеляційної інстанцій і залишення позовної заяви без розгляду або закриття провадження;

5) визнання судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій такими, що втратили чинність, і закриття провадження;

6) скасування судових рішень і постановлення нової ухвали.

9.7 Перегляд судових рішень Верховним Судом України

Сторони й інші особи, які беруть участь у справі, мають право подати заяву про перегляд судових рішень в адміністративних справах після їх перегляду в касаційному порядку.

Заяву про перегляд судових рішень в адміністративних справах можуть подавати винятково з мотивів:

1) неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах;

2) установлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань під час вирішення справи судом.

Вищий адміністративний суд України допускає до провадження справи в такому порядку:

1) вирішення питання про допуск справи до провадження здійснює колегія в складі п'яти суддів Вищого адміністративного суду України, яку формують без участі суддів, які ухвалили рішення, що оскаржують;

2) про допуск справи до провадження або відмову в такому допуску Вищий адміністративний суд України впродовж п'ятнадцяти днів із дня надходження заяви приймає ухвалу. Ухвалу приймають без виклику осіб, які беруть участь у справі. Ухвала про допуск справи до провадження або відмову в такому допуску повинна містити обґрунтування;

3) ухвалу про допуск справи до провадження разом із заявою про перегляд судового рішення й доданими до неї документами надсилають до Верховного Суду України впродовж п'яти днів із дня її ухвалення. Копію ухвали про допуск справи надсилають разом із копією заяви особам, які беруть участь у справі, а в разі відмови в допуску – особі, яка подала заяву.

Суддя-доповідач упродовж п'ятнадцяти днів із дня відкриття провадження здійснює підготовку справи до розгляду Верховним Судом України, для цього:

1) приймає ухвалу про витребування матеріалів справи й направляє її до відповідного суду;

3) вирішує питання про призупинення виконання відповідних судових рішень;

5) визначає органи державної влади, представники яких можуть дати пояснення в суді щодо суті правового регулювання цією нормою закону й дає розпорядження про їх виклик до суду;

2) визначає порядок розгляду справи (у відкритому судовому засіданні або порядку письмового провадження за наявними в справі матеріалами);

4) доручає відповідним фахівцям науково-консультативної ради при Верховному Суді України підготувати науковий висновок щодо норми матеріального права, що неоднаково застосовує суд (суди) касаційної інстанції в подібних правовідносинах;

б) здійснює інші заходи, необхідні для вирішення питання про усунення розбіжностей у застосуванні норми матеріального права.

За результатами розгляду справи більшістю голосів від складу суду ухвалюють одну з таких постанов:

про повне або часткове задоволення заяви;

про відмову в задоволенні заяви.

9.8 Провадження за нововиявленими обставинами

Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами можна подавати впродовж одного місяця після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини. Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами подають до суду тієї інстанції, що першим допустив помилку під час вирішення справи внаслідок незнання про існування цієї обставини.

Підставами для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є:

1) істотні для справи обставини, що не були й не могли бути відомими особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи;

2) установлення вироком суду, що набрав чинності, свідомо неправдивих показань свідка, свідомо неправильного висновку експерта чи перекладу, фальшивості документів або речових доказів, що спричинили ухвалення незаконного чи необґрунтованого рішення;

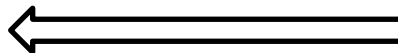
3) установлення вироком суду, що набрав чинності, вини судді в учиненні злочину, унаслідок якого ухвалили незаконне або необґрунтоване рішення;

4) скасування судового рішення, що стало підставою для прийняття постанови чи ухвали, що потрібно переглянути;

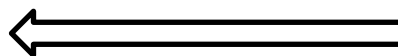
5) установлення Конституційним Судом України неконституційності закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом під час вирішення справи, якщо рішення суду ще не виконане.

За наслідками провадження за нововиявленими обставинами суд ухвалює одну з таких постанов:

залишити постанову чи ухвалу в справі без змін;

прийняти нову постанову чи ухвалу;

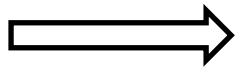
залишити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами без задоволення.

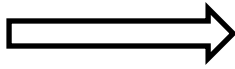
Розділ 10
Проведення в справах про адміністративні правопорушення

**10.1 Завдання й принципи проведення в справах
про адміністративні правопорушення**

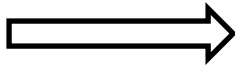
*Основними завданнями проведення в справах
про адміністративні правопорушення
згідно зі ст. 245 КУпАП є:*

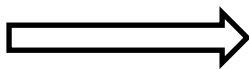
своєчасне, всебічне, повне
й об'єктивне з'ясування обставин
кожної справи;

вирішування її точно
відповідно до закону;

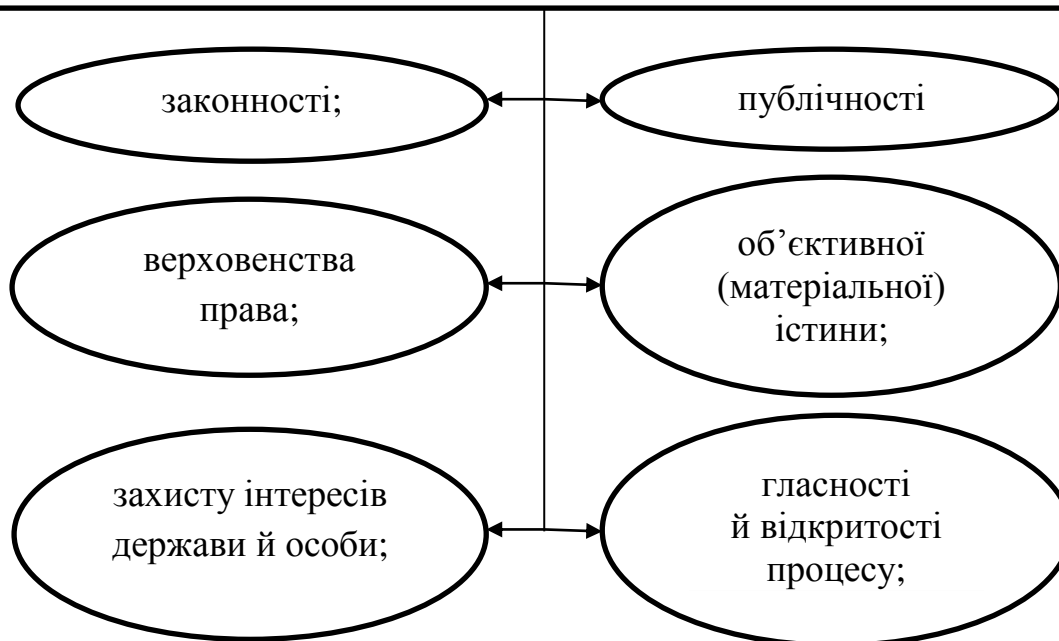

забезпечення виконання
винесеної постанови;

виявлення причин та умов,
що сприяють учиненню
адміністративних правопорушень,
запобігання правопорушенням,
виховування громадян у дусі
додержання законів і законності.

Принципи, за якими розглядають справи про адміністративні правопорушення, є частиною загально-правових принципів, на яких ґрунтується процесуальна діяльність органів (посадових осіб) під час розгляду й вирішення індивідуальних адміністративних справ адміністративно-деліктного характеру:

Провадженню в справах про адміністративні правопорушення властиві специфічні принципи:

розгляд справ на засадах рівності громадян перед законом та органом (посадовою особою), що розглядає справу незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови та інших обставин;

швидкість та економічність розгляду справ про адміністративні правопорушення, специфічність яких обумовлена властивістю управлінської діяльності щодо оперативного вирішення поставлених завдань;

розгляд справ, керуючись законом і правосвідомістю

10.2 Відкриття справи про адміністративне правопорушення

Приводами порушення справи потрібно вважати одержання уповноваженими особами будь-якої інформації про діяння, що мають ознаки проступку. Такою інформацією може бути:

1) безпосереднє виявлення адміністративного проступку уповноваженою особою;

2) заяви громадян, повідомлення представників громадськості, установ, організацій, засобів масової інформації в пресі, по радіо, телебаченню, інші повідомлення;

3) повідомлення про вчинення правопорушення, одержані від інших правоохоронних і контрольно-наглядових органів;

4) повідомлення про вчинення правопорушення, одержані від митних, прикордонних і правоохоронних органів іноземних держав, а також міжнародних організацій тощо.

Ознаки адміністративного проступку встановлюють:

1) особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, визначені ст. 255 КУпАП, ст. 354 МКУ;

2) особи, уповноважені накладати стягнення у вигляді попередження або штрафу (у розмірі до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) на місці вчинення проступків у ситуаціях, передбачених ст. 258 КУпАП, без складання протоколу;

3) особи, уповноважені здійснювати доставлення правопорушника відповідно до ст. 259 КУпАП;

4) особи, які мають право здійснювати адміністративне затримання відповідно до ст. 262 КУпАП, ст. 374 МКУ;

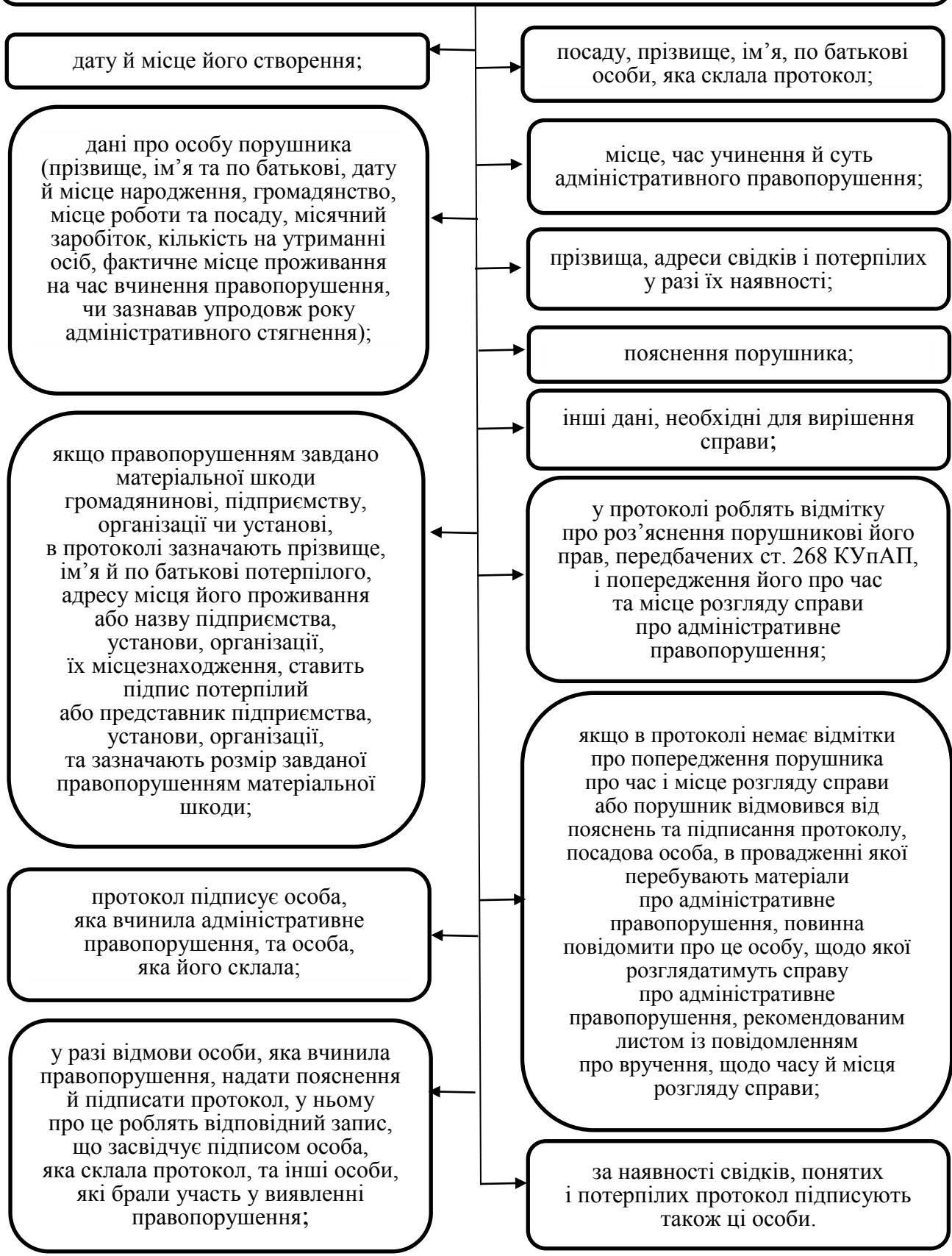
5) особи, уповноважені проводити особистий огляд та огляд речей відповідно до ст. 264 КУпАП;

6) особи, які мають право на вилучення речей і документів відповідно до ст. 265 КУпАП, ст. 377 МКУ;

7) особи, які мають право відсторонення від керування транспортними засобами, річковими й маломірними суднами й огляду на стан сп'яніння відповідно до ст. 266 КУпАП;

8) особи, які можуть проводити митне обстеження (ст. 378 МКУ) та пред'являти товари, транспортні засоби, документи для пізнання (ст. 379 МКУ).

Відповідно до вимог ст. 256 КУпАП та інших законів у протоколі про адміністративне правопорушення зазначають:

10.3 Розгляд справи про адміністративне правопорушення

Одержавши матеріали справи про адміністративне правопорушення, конкретний компетентний орган (посадова особа) адміністративної юрисдикції, визначений у статтях 218–244-15 КУпАП, іншими законами України здійснює офіційне вирішення справи й дає правове оцінювання діям правопорушника.

Справу про адміністративне правопорушення розглядають відкрито, крім ситуацій, у яких це суперечить інтересам охорони державної таємниці (ст. 249 КУпАП).

Справу здебільшого розглядають за місцем учинення правопорушення (ст. 276 КУпАП).

Лише окремі правопорушення, пов'язані з правилами дорожнього руху, можуть також розглядати за місцем обліку транспортних засобів або проживання порушників. Тому, якщо законом передбачена альтернативна підсудність, до якого суду надсилати протокол про адміністративне правопорушення, вирішує відповідний орган внутрішніх справ.

*Під час розгляду справи орган (посадова особа)
з'ясовує:*

1) чи було вчинено адміністративне правопорушення;

2) чи винна особа в його вчиненні;

3) чи підлягає вона адміністративній відповідальності;

4) чи є обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність;

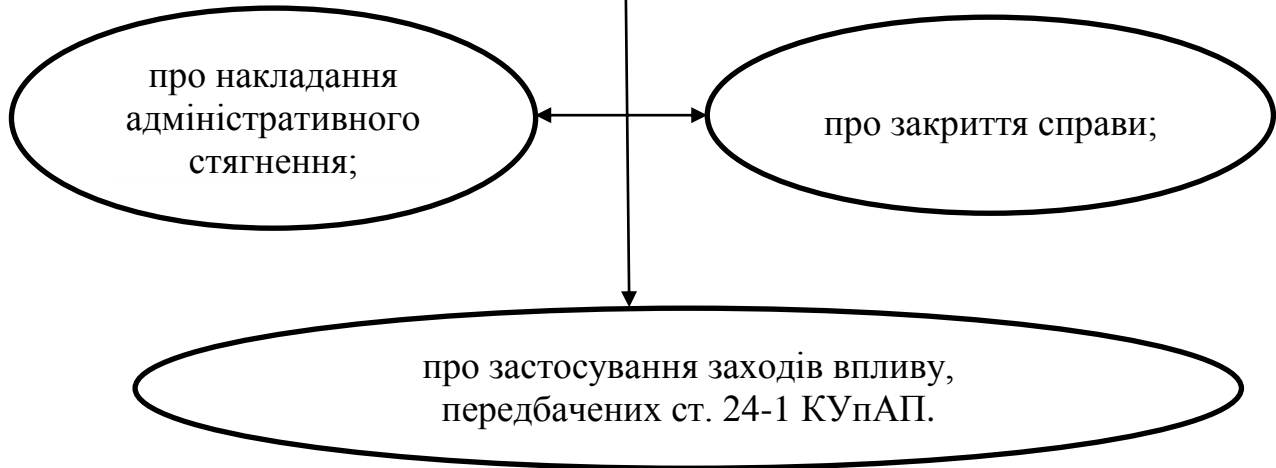
5) чи завдано майнової шкоди;

6) чи є підстави для передавання матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу;

7) інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

10.4 Винесення постанов у справі про адміністративне правопорушення

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) відповідно до ст. 283 КУпАП ухвалює одну з таких постанов:

Постанову про закриття справи виносять:

під час оголошення усного зауваження відповідно до ст. 22 КУпАП;

під час передавання матеріалів на розгляд громадській організації чи трудовому колективу відповідно до ст. 21 КУпАП;

під час передавання матеріалів прокуророві, органу досудового слідства чи дізнання відповідно до ст. 253 КУпАП;

за наявності обставин, передбачених ст. 247 КУпАП.

**10.5 Виконання постанови в справі
про адміністративне правопорушення**

***Органи, що здійснюють безпосереднє
виконання постанов:***

**відділи державної виконавчої
служби;**

органи внутрішніх справ;

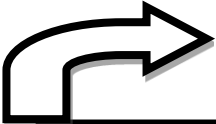
**управління з питань
виконання кримінальних
покарань і пробації
Міністерства юстиції;**

**державна інспекція України
з безпеки на морському
й річковому транспорті;**

**органи мисливського
господарства;**

**інші органи
(визначені ст. 222–244-15 КУпАП).**

*Етапи звернення постанови
до виконання:*

своєчасне вручення (надсилання) правопорушникові копії постанови про накладання адміністративного стягнення;

роз'яснювання правопорушникові порядку й умов виконання постанови;

своєчасне надсилання постанови органу-виконавцю;

здійснення контролю за виконанням постанови про накладання адміністративного стягнення та вирішення інших питань.

Список літератури

1. Конституція України // ВВР. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 112 2.
3. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. – 2005. – № 35–37. – Ст. 446.
4. Митний кодекс України // ВВР. – 2002. – № 38–39. – Ст. 228.
5. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 2 червня 2016 р. // ВВР. – 2016. – № 29. – Ст. 535.
6. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. // ВВР. – 2014. – № 49. – Ст. 205 6.
7. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. // ВВР. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
8. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 р. // ВВР. – 2016. – № 31. – Ст. 545.
9. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. // ВВР. – 2015 – № 2–3. – Ст. 12.
10. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 вересня 2011 р. // ВВР. – 2012. – № 19–20. – Ст. 179.
11. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р. [Електронний ресурс].– Режим доступу : rada.gov.ua/laws/show/1404-19.
12. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2016 р. // ВВР. – 2016. – № 4. – Ст. 43.
13. Про дорожній рух : Закон України від 30 червня 1993 р. // ВВР. – 1993. – № 31. – Ст. 338.
14. Про автомобільний транспорт : Закон України від 5 квітня 2001 р., редакція від 05.01.2013 // ВВР. – 2013. – № 32. – Ст. 273.

15. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі : Закон України від 1 грудня 1994 р. // ВВР. – 1994. – № 52. – Ст. 455.
16. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 6 вересня 2005 р. // ВВР. – 2005. – № 48. – Ст. 483.
17. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. // ВВР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
18. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15 травня 2003 р. // ВВР. – 2003. – № 31–32. – Ст. 263.
19. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 березня 2015 р. // ВВР. – 2015. – № 23. – Ст. 158.
20. Адміністративно-процесуальное право: курс лекцій / под ред. И. Ш. Кисляханова. – Москва : Юнити-Дана, 2004. – 399 с.
21. Адміністративна юстиція. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / Т. О. Коломoeць, Г. Ю. Гулевська, Р. В. Синельник, І. О. Сквірський ; за заг. ред. Т. О. Коломoeць, Г. Ю. Гулевської. – Київ. : Істина, 2007. – 152 с.
22. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2010. – 624 с.
23. Адміністративне право України : підручник. / Ю. П. Битяк, В. В. Богуцький, В. М. Гаращук та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. – Харків, 2000. – 520 с.
24. Адміністративне право України : навчальний посібник : у 2 т. Т. 1 : Загальне адміністративне право / В. В. Галуцько та ін. ; за заг. ред. В. В. Галуцька. – Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. – 320 с.
25. Адміністративне процесуальне (судове) право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова ; Одеська національна юридична академія. – Одеса : Юридична література, 2007. – 312 с.

26. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – Київ : Істина, 2009. – 344 с.
27. Адміністративно-правовий захист прав громадян : навч.-метод. посіб. / К. К. Афанасьєв та ін. ; Луганський державний університет внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. – 279 с.
28. Адміністративно-процесуальне право України : підручник. / за ред. О. В. Кузьменко. – Київ : Атіка, 2007. – 416 с.
29. Бандурка О. М. Адміністративний процес : підручник / О. М. Бандурка, М. М. Тищенко. – Київ : Літера ЛТД, 2002. – 286 с.
30. Богуцький В. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення : навч. посіб. / В. В. Богуцький, В. В. Богуцька, В. В. Мартиновський. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Харків : ФІНН, 2011. – 200 с.
31. Голосніченко І. П. Адміністративний процес : навч. посіб. / І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський. – Київ: ГАН, 2003. – 256 с.
32. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. / Е. Ф. Демський. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
33. Картузова І. О. Адміністративно-процедурне право : навч.-метод. посіб. / І. О. Картузова, А. Ю. Осадчий. – Одеса : Юридична література, 2008. – 288 с.
34. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навчальний посібник / В. К. Колпаков. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 256 с.
35. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний процес: навч. посіб. / Колпаков В. К., Гордєєв В. В. – Харків : Харків юридичний, 2012. – 227 с.
36. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / А. Т. Комзюк, В. М. Бєвзенко, Р. С. Мельник. – Київ : Прецедент, 2007. – 531с.

37. Кузьменко О. В. Адміністративно-процесуальне право України : підручник / О. В. Кузьменко, Т. О. Гуржій ; за заг. ред. О. В. Кузьменко. – Київ : Атіка, 2007. – 416 с.
38. Кузьменко О. В. Адміністративна юстиція в Україні : навчальний посібник / О. В. Кузьменко. – Київ : Атіка, 2007. – 156 с.
39. Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу : навч. посіб. / О. В. Кузьменко ; Національна академія внутрішніх справ. – Київ : Юрінком Інтер, 2012. – 207 с.
40. Миколенко О. І. Адміністративний процес та адміністративна відповідальність в Україні : навч. посіб. / О. І. Миколенко. – Харків : Одиссей, 2010. – 368 с.
41. Перепелюк В. Г. Адміністративний процес. Загальна частина : навчальний посібник / В. Г. Перепелюк. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 367 с.
42. Зарубіжний досвід публічного адміністрування : методичні рекомендації / Н. М. Мельтюхова та ін. ; за заг. ред. Н. М. Мельтюхової. – Київ : НАДУ, 2010. – 27 с.
43. Каблов Д. С. Адміністративно-правовий статус членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону : монографія / Д. С. Каблов. – Донецьк : Ноулідж, 2010. – 170 с.
44. Коломoeць Т. О. Адміністративно-правове регулювання порядку створення і діяльності професійних правничих громадських організацій в Україні : монографія / Т. О. Коломoeць, М. Ю. Віхляєв. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2010. – 286 с.
45. Коломoeць Т. О. Прокурор в адміністративно-юрисдикційних провадженнях: питання теорії та практики : монографія / Т. О. Коломoeць, О. В. Шемякін. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2012. – 219 с.

46. Коломоєць Т. О. Тлумачення актів адміністративного законодавства : монографія / Т. О. Коломоєць, О. І. Костенко. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. – 200 с.

47. Колпаков В. К. Адміністративна юстиція: перспективи розвитку / В. К. Колпаков // Взаємодія громадян та правоохоронних органів в контексті формування правової держави : тези Всеукраїнської науково-практичної конференції 15 травня 2008 р. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2008. – С. 157–161.

48. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктна законотворчість: поняття і функції / В. К. Колпаков // Право України. – 2002. – № 6. – С. 25–33.

49. Колпаков В. К. Предмет адміністративного права: сучасний вимір / В. К. Колпаков // Юридична Україна. – 2008. – № 3. – С. 33–38.

50. Колпаков В. К. Структура адміністративно-деліктного процесу / В. К. Колпаков // Юридична Україна. – 2005. – № 4. – С. 23–30.

51. Кривенко В. В. Процесуальні особливості судового розгляду адміністративних спорів щодо порушень виборчого законодавства / В. В. Кривенко, І. Л. Самсін, В. Л. Маринченко. – Харків, 2006. – 352 с.

52. Кузніченко С. О. Надзвичайні адміністративно-правові режими : монографія / С. О. Кузніченко. – Сімферополь : Кримнавчпеддержвидав, 2010. – 272 с.

53. Кузьменко О. В. Норми адміністративно-процесуального права: теоретичний аспект / О. В. Кузьменко // Юридична Україна – 2005. – №11. – С.14–17.

54. Кузьменко О. В. Процесуальні категорії адміністративного права : монографія / О. В. Кузьменко. – Львів : Атлас, 2004. – 232 с.

55. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія / О. В. Кузьменко. – Київ : Атіка, 2005. – 352 с.

56. Кучабський О. Г. Адміністративно-територіальна організація України: теорія, методологія, механізми становлення : монографія / О. Г. Кучабський. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2010. – 315 с.

57. Лазур Я. В. Забезпечення прав і свобод громадян України у сфері публічного управління: адміністративно-правовий механізм : монографія / Я. В. Лазур ; Інститут законодавства Верховної Ради України. – Київ. : Четверта хвиля, 2010. – 283 с.

58. Личенко І. О. Адміністративна відповідальність посадових осіб органів місцевого самоврядування : навч. посіб. / І. О. Личенко. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 159 с.

59. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. – Москва : ИНФРА-М, 2003. – 240 с.

60. Ляхович У. І. Адміністративно-правовий статус державного службовця: організаційно-правові засади реалізації : монографія / У. І. Ляхович. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2010. – 129 с.

61. Мельник І. Проблема термінології в нотаріальному процесуальному праві / І. Мельник // Право України. – 2005. – № 9. – С. 99–102.

62. Мельник Р. С. Система адміністративного права України : монографія / Р. С. Мельник. – Харків : Вид-во Харківського національного університету внутрішніх справ, 2010. – 398 с.

63. Методологічні засади адміністративно-територіальної реформи в Україні: соціально-економічні аспекти : монографія / Б. М. Данилишин та ін. ; за ред. Б. М. Данилишина ; НАН України. – Київ : Основа, 2011. – 149 с.

64. Миколенко А. И. Административный процесс и административная ответственность : учеб. пособ. / А. И. Миколенко.– 3-е изд., перераб. и доп. – Харьков : Одиссей, 2007. – 360 с.

65. Миколенко О. І. Загальні методи наукового пізнання та науки адміністративного процедурного права / О. І. Миколенко // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління : зб. наук. праць. – 2009. – Т. 12 (Випуск 25). – Ч. 2. – С. 52–59.

66. Миколенко О. І. Теорія адміністративного процедурного права : монографія / О. І. Миколенко. – Харків : Бурун Книга, 2010. – 336 с.

67. Ніколаєнко Н. О. Адміністративний ресурс: політико-правові проблеми протидії в сучасній політичній практиці : монографія / Н. О. Ніколаєнко. – Миколаїв : МНУ, 2011. – 392 с.
68. Обрусна С. Ю. Адміністративно-правові засади судової реформи в Україні: теорія, історія, сучасність : монографія / С. Ю. Обрусна ; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків : ХНУВС, 2010. – 304 с.
69. Омельченко А. В. Адміністративно-правові засади зовнішньої економічної діяльності в Україні : монографія / А. В. Омельченко. – Київ : КНЕУ, 2011. – 309 с.
70. Ониськів М. М. Організаційно-правові питання адміністративної реформи в Україні : монографія / М. М. Ониськів ; НАН України, Ін-т держави й права ім. В. М. Корецького. – Київ : Юридична думка, 2010. – 195 с.
71. Основи адміністративного судочинства в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. Н. В. Александрової, Р. О. Куйбіди – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : КНТ, 2009. – 248 с.
72. Основи адміністративного судочинства в Україні : навч. посіб. / О. П. Рябченко, В. І. Бутенко, М. М. Ясинюк та ін.– Суми : МакДен, 2008. – 200 с.
73. Перевірки і штрафи: як захистити свої інтереси : практичне керівництво. – Донецьк : Баланс-Клуб, 2012. – 111 с.
74. Писаренко Н. Б. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : монографія / Н. Б. Писаренко, В. А. Сьоміна ; Нац. ун-т «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2012. – 135 с.
75. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту : монографія / за заг. ред. В. Б. Авер'янова.– Донецьк : Ліра, 2008. – 585 с.

76. Прудіус Л. В. Оцінка якості надання адміністративних послуг: теоретико-методологічний підхід : наук. розробка / Л. В. Прудіус. – Київ : НАДУ, 2010. – 37 с.

77. Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток : монографія / В. М. Алексєєв та ін. ; за заг. ред. А. В. Толстоухова, Н. Р. Нижник , Н. Т. Гончарук ; Секретаріат Кабінету Міністрів України. – Донецьк : Моноліт, 2010. – 400 с.

78. Саєнко С. І. Процедури реалізації адміністративного нагляду міліції за особами, звільненими з місць позбавлення волі : монографія / С. І. Саєнко, П. П. Фомін. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. – 247 с.

79. Скірський І. В. Адміністративна відповідальність за порушення правил полювання та рибальства : монографія / І. В. Скірський, І. І. Світлак, Т. І. Сухоребра. – Вінниця : Едельвейс і К, 2012. – 431 с.

80. Створення системи управління якістю адміністративних та освітніх послуг: теорія та практика : матеріали наук.-практ. конф. 21 квітня 2011 р. – Луганськ : ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2011. – 292 с.

81. Тимощук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії / В. П. Тимощук . – Київ : Конус-Ю, 2010. – 296 с.

82. Трачук П. А. Адміністративно-правові засади реформування місцевої публічної влади в Україні : монографія / П. А. Трачук. – Ужгород : Ліра, 2011. – 335 с.

Навчальне видання

**Бурбика Михайло Михайлович,
Колеснікова Марія Вікторівна,
Солонар Анастасія Вікторівна**

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ
(у схемах)

Навчальний посібник

Відповідальний за випуск О. В. Стогова

Редактор О. В. Федяй

Комп'ютерне верстання М. В. Колеснікової

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 6,28. Обл.-вид. арк. 7,29. Тираж 300 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.